

Ki Sur Pangnud na Krem Shadem

da u

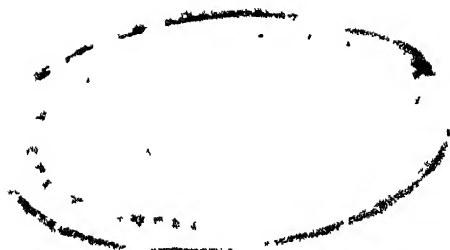
Bah Andreas Sun

Inspector of Schools, East Khasi Hills District
Shillong - 793002

Rev. Fr. **CARMEL ATTARD**, S.D.B.

As a token of love, affection and sweet remembrance of our most beloved (Late) Rev. Fr. Carmel Attard SDB, this book has been brought out to light in dedication to that noble, gigantic and unforgettable cause. He has been a truly painstaking pioneer in the field of education and spiritual enlightenment of Khasi & Jaintia Hills and particularly, of West Khasi Hills. Unconsciously, while pursuing his missionary works, he has raised Marbisu village to such a status that remains permanently a landmark in the pages of history of the Khasi State.

KI SUR PANGNUD NA KREM SHADEM

**Katba dang sah symbai u thning pathaw
Ba pur pyniar ha nur dymmiew,
Katta nang pah ka sur na khrum ki maw
Ban kysiew thiah i'u khun bynriew.**

In ka hok longtrai ta tynghai

2006

Da u Bah Andreas Sun

**Inspector of Schools, East Khasi Hills District
Shillong - 793002**

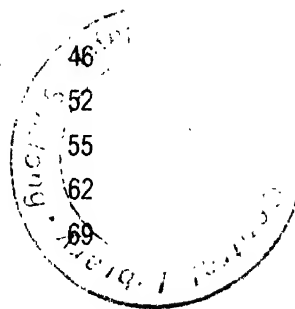
KA JINGKDEW LYNNONG

Ki 'Tien lamphrang da u Nongthoh	... (i)
Ha ki khyndiat kyntien da i Kong Theresia Marbaniang	
..	(xii)
Ki'Tien kit-bok da i Bah J.S. Shangpliang	... (xiii)
Ki 'Tien ai - mynsiem na i Kong B. War	... (xvi)
Tang Tiak da i Bah Jerome K. Diengdoh	... (xviii)

Lynnong

Ki Sur Myllung (Poems)

1. Ha Ri Nongwei	... 1
2. U Robinson bad ka Juliesha	... 4
3. Ka lam Pangnud ha Phyllaw lingmane Lum Jingtep Shnong (Translation of An Elegy by Thomas Gray)	... 32
4. An Ode to Omeltisha - Ka kyud ia ka Omeltisha	... 37
5. An Ode to Holidays - Ka kyud ia ki sngi shuti	... 42
6. An Ode to Ferdalyne (in English) (Ka kyud ia ka Ferdalyne)	... 46
7. Ka Ferdalyne	... 52
8. Ki Sonnet - Group 'A' 12 tylli	... 55
Group 'B' 10 tylli	... 62
Group 'C' 10 tylli	... 69

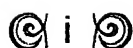

Acc. No. 9211/12. L
Class No. 895/931 S. 7. Sur
Author Sum, A
Title Ki Sur Pangrud Na Krem
Shadem.

Acc. No. 9211/12. L
STATE CENTRAL LIBRARY
GOVERNMENT OF MEGHALAYA
SHILLONG

1. Books may be retained for a period not exceeding 15 days by members.
2. Books may be renewed on request at the discretion of the Librarian.
3. Dog-earing the pages of a book, marking or writing therein with ink or pencil, tearing or taking out its pages or otherwise damaging it, will constitute an injury to a book.
4. *Any such injury to a book is a serious offence; Unless a borrower points out the injury at the time of borrowing the book, he/she shall be required to replace the book or pay its price.*

Help to keep this book fresh & clean

KI 'TIEN LAMPHRANG

Ha kane ka Thup ki Poetry Khasi, ba la jer kyrteng, "Ki Sur pangnud na krem Sha-dem," ka jingpyrshang na ka liang jong nga, u nongthoh, ka long ban lum thup ia ba-roh ki sur myllung ne ki poem ba nga la thoh naduh ki por ba nga dang don ha college, St. Anthony's College, Shillong, kum u nongpule bad hadien ha skul Govt. Boys' Higher Secondary School, Shillong, kum u nonghikai.

Ngam tip aiu ki nongpule kin sngew, ne aiu kane ka matti jong nga kan ktah ia ki. Ka jingshah transfer kam ia nga na ka Ri U Hynñiew Trep sha ka Ri ki Achik, Tura bad Resubelpara, ka la pynlong ia nga ban khyllie stong biang ia ki shrah ba la shu ieh-sa baroh shi katto bad ban lum biang ia ki sa-rew ba-roh ha ka-wei ka thup bad bah pynmih ma-dan mynta kumba ki long.

Na ka liang jong nga ngam lah khlem da pynrung kyrteng ha kane ka 'Tien Lamphrang' ia i bah James Langstieh, u Principal jong ka DIET, Resubelpara. Na-mar dei ma i, ha-dien ba i la pule ia ki-ei kiba nga la thoh hangto, iba la pyrsad bad ai mynsiem ia nga ban pynjanai ia ka kam katba nga lah. Ynda nga la pyni ha i ia ka poem bajrong, ba nga jer kyrteng, 'U Robinson bad ka Juliesha,' ba nga la pynrung ha kane ka thup, i la pynshlur ia nga ban da ñiad rynda kham bha bad ban da kyrshut siris biang ia ki stanza jong ka-tei ka poem haduh ba kin da kren briew bad long-doh long-snam kum ka

stashu u Pygmalion jong ki Greek hyndai. Dei lyngba ka jingai mynsiem jong i, ba nga la pyrshang doh-im doh-iap ban pynwan sha ka ktien khasi ia kato ka poem English, "An Elegy written in a Country Churchyard" ba la thoh da u Thomas Gray jong ka 18th century, England. Ka-tei ka poem ka la pynshoh ja-du ia bun ngut ki 'riew-khraw ka pyrthei, khamtam eh ia ki politicians wat kum ia ki jong u (late) Prof. G .G. Swell, kiba ju bang bha ban quote ha ka jingkren paidbah jong ki. Ka stanza kaba 14, kaba ki ju bang ban kynud sur ka ong kumne:

*'Full many a gem of purest ray serene,
The dark unfathomed caves of ocean bear:
Full many a flower is born to blush unseen
And waste its sweetness on the desert air.*

*'Don kyrhai bah ki Moin, ki Larmoti,
Ba thiah lyngngai ha trai du-riaw jylliew:
Don kyrhai bah ki 'Tiewphuh-jlop khlem 'i,
Ba blad jingiew ha ri kynjah wei-briew.'*

la mynta, ngam pat da kwah eh ban ong than ha-lor kane ka kam thoh poetry. Ka-ei kaba nga kwah ban ong ka long tang ban shu pynpaw ha ki nongpule ba-ieid jong ngi ia ka-ei kaba ka poetry ka trei, ka ktah, ka ktaid, ka shad ta-wiar lyngba ki phang ba-pher ba-pher ka jingim briew bad kumno ka mih pyrthei. Ki 'riewpule ia ka English Literature, ki la tip bad sngewthuh ia kane ka phang. Ma ki ki la dep pule lut, kaei ka Poetry? Kaei ka kam jong ka? Kaei ka jingidei jong ka bad u Myllung, ne bad ka jingim

u bried, ne bad ka pyrthei ne bad ka Im-lang ka Sah-lang jong ki ha bun ki liang. Ki tip ruh ia ka dur ka dar jong ka, ia ka rong ka rup, ka riam ka beit bad ia ki jait kyrteng ba-pher ba-pher jong ka. Ki tip ruh ka-ei ka jait subject ba ki poet ba-khraw jong ka pyrthei salonsar, kum ki Greek, ki Roman, ki Italian bad ki English ki jied ha kaba thoh Poetry. Ka Essay jong u Mathew Arnold, "The choice of Subject in Poetry" ka ai jingmut ia ngi shi-bun ha-lor kane ka phang.

Ma ngi, ki khun khasi khara, nga lah ban ong , ba ngi long ka Jaitbynriew ba la kha lang bad ka poetry ha pneh ka Mei Mariang kaba pun ia ka. Ki Myllung khasi ba kham pawnam ki long, u Babu Soso Tham, u Rev. Fr. H. Elias SDB, u Bah S.J. Duncan, u Babu Victor G.Bareh bad u Bah Oscar M. Wahlang. Ki don ruh bun ki-wei pat ki Myllung khasi, kiba ha-dien jong ki-tei bad kiba mynta, kiba don ia kata ka sap thoh poetry ha la ki jong ki jong ki kyrdan. Shi synpeit ia ki kot poetry khasi, la i kumba ki la bun shisha. Hynrei lada ngi phai pat sha ki thup. jong ki poetry English ne bad ki-wei pat, ngi shem ba ma ngi ngi dang duna pa-lat. Kumba iohi bad shem da u Radbah jong ka Jaitbynriew Khasi jong ngi, U Dr. Radhon Sing Lyngdoh (bam kwai ha iing u Blei) uba ong kumne, ha ka Maitphang jong u ia ka 'Na Nengpei ki Sur Myllung' ba la thoh da u Bah B.C. Jyrwa: "Ka khasi Poetry ka la roi tang ha ka liang ki Lyrics. Ha ka liang ki Ballad ngi dang don tang lai tylli, ha ka liang ki Ode ngi don tang kawei, ha ka liang ki Elegy ngi dang don tang khyndiat eh, ha

ka liang ki Narrative Poetry tang lai ne saw tylli, ha ka liang ki Sonnet ngi dang don khadsaw tylli. Ngim pat don Epic-Poetry, ngim pat don wat ki Blank Verse ruh."

Haba sngap na ki-tei ki jingkynthoh jong u-tei u khlur ka Ri, ngi sngewthuh ba ngi dang duna bha ha ka liang jong ka poetry. Bad dei kane kaba la pynlong ia nga ban iajngi lem ha ki thwei bajngum jong ka thoh poetry.

Nalor kata, ka kyntien ki 'riewstad ka pyrthei, bad khamtam eh, ki jong u Swami Vivekannanda, ki ktah syndon trait ia ka 'mationg ki 'riewshemphang, haba u ong, ba ka long ka-ei ka-ei kaba jah bu-rom bad kaba pynhiar kyrdan ia u briew lada ha ka jingim jong u um lah ban leh kano kano ka kam kaban sah dak ne sah nam ne kaban long ka jingpyrto ia ki-wei pat ki para-briew ha-dien ha-bud. U briew u bym lah ban leh ei ei ha ka jingim jong u, u long thik kum u maw ne kum ka dyngkhong pyut ki bym larkam ei ei shuh ha ka pyrthei.

Ki-tei ki ktien jong u Vivekannanda ruh ki tynrah jur ia ka mynsiem jong nga bad ki da kynthah ba-khor tynggeh ia ka jingmut jingpyrkhat jong nga lada ngan shu pynkut noh ia ka jingiaid lynti jong nga ha kane ka pyrthei tang da kaba shu peit, shu pule, shu kynthoh bad shu bishar ia kiwei khlem da leh ei ei na ma-lade. Shi ru-kom, ngi kum ka Jaitbynriew Khasi, ngi dei ban sngew sarong, ba ki Longshuwa Manshuwa jong ngi, ki la long kiba kham stad ban ia u Vivekannanda ha kane ka liang. Namar ba shwa ba ma u un kren ki la dep leh ia ki kam bah

kam san ha la ka Jaitbynriew la jong. Ma ki, khlem bynnud ia ka por, ia ka bor la ka long ha ka met ne ka jingmut jingpyrkhat ne ha ka mynsiem, ki la tei ia ki Kor, ia ki Mawshongthait, ia ki Mawbynna had Maw-nam Mawkyrteng ha man ki bynta jong ka ri jong ngi, ban sa-khi shynna ba ma ki kim hun sa-tia ban shu ieh-noh ia kane ka pyrthei sngi jong ki khlem da ioh leh kano kano ka kam ka ban long ka jingpyrto na ki Longdien Mandien jong ki.

Ha kane ka Thup Poetry kaba mynta, 'Ki Sur pangnud na krem Sha-dem', nga la pyrshang katba don la i bor ba-rit la jong ban tyrwa ha ki para ri ia ki jait poetry, kum ki Narrative poems, ki Odes, ki Elegy bad ki Sonnets. Phin shem ha ki ba ki phang-pdeng jong ki ki dei shaphang ka 'jingieid,' ba ngi ong ki 'Love Poems' ha ka ktien Phareng. Lehse, kane ka lah ban pynlyngngoh ia kiba bun ki nongpule, khamtam eh ia kiba dang khie dang san, lada ki tip ba uba thoh u la dei u rangbah ym u khynnah ne u samla. Hynrei kam long ka-ei ka-ei kaba phylla ne kaba khyllah. Ka jingieid ka mih na ka dohnud. Ka dohnud jong u briew kam long sa-tia kum ka dohnud u masi ne u sniang, kiba tang shu sah miet, ki lah sma. Pynban ka dohnud jong u briew ka iai rhem kat-ba ka nang slem ne kat-ba ka nang rangbah. Ngi lah ban ong ba ki poem kiba khraw tam ha ka pyrthei kiba mih shisha naduh ka dohnud ki iai jyrngam sah katba ka dohnud briew ka dang im bad ka dang sah. Ki poet ba-khraw jong ka pyrthei, la ki Greek

ne ki Roman ne ki Italian ne ki English, ki shem ba ka 'Jingieid' ka long ka phang-pdeng kaba khraw tam ha ka jingim briew. Ngi tip kumno u Dante ba-khraw jong ki Italian ka-tno u iam u lynn̄iar na-mar kaba 'leid' jong u, ka Beatrice; kumno u Petrarch u kyang kynduh mynsiem na-mar kaba 'leid' jong u, ka 'Laura'. Kumno u Shakespeare ba-khraw ki English u iathuh khana sha-phang ka 'Jingieid' ba nylla jong u Romeo bad ka Juliet ha ka drama jong u. Ngi tip ruh kumno u Robert Browning ki English u pynpaw ia kata kajuh ka jingieid ba jylliew sat jong u ha ka poem 'The Last Ride Together.' Ngi shem ba wat ha ki Poem Khasi ruh, kum u Sim Ryn̄iaw bad ka Sohlyngngem jong u Bah Oscar M. Wahlang bad bun kiwei pat, ba ka phang-pdeng jong ki ka long hi sha-phang ka 'Jingieid Samla', la ka jingkut jong ki ka long ha ka jingkm̄en ne ha ka jingiam pait dohnud dohnam jong 'uba leid ia la kaba leid.'

Ka jingieid, namarkata, ka long ka tynrai bah jong ka dohnud briew kaba ktah ia ka dyngkhong jong ki jingsngew ba-roh; ia ka pyrkhat ka pyrdaiñ bad kaba saiñdur wat ia ka iaid ka ieng jong u briew. Ki map jong ka pyrthei kumno ki kylla dur kha-ma-kha tang na-mar ba ki Syiem ba-khraw bor ki leit hiar thma ia ki-wei pat ki hima ne ki ri tang ban ioh ia ki thei bhabriew ban long ki mahadei jong ki. Kane ka long na-mar ba u briew u wad ia ka jingieid ha ka pyrthei. Ngi lah ban ong, 'Love is beauty, beauty is love'. Katba u John Keats jong ki English u ong, "Beauty is Truth, Truth beauty". Haba don

ka jingieid, don ka jingitynnad, haba don ka jingitynnad, don ka jingieid.

Na-lor ki Narrative poems, bad ki Odes, nga la bsuh ruh katto katne tylli ki Sonnets, kiba ka theme jong ki ka tawiar ia u jylli jong ka jingieid, jong ka mynsiem 'leid Ri, leid Jaithynriew' ne ki kyoh mynthe ia ka long ka man, ka jingleh jingkam bad ka thong jong ki nongialam ka Ri.

Ha kaba ia-dei bad ka Rhyme Scheme, don ki Sonnets kiba iasyriem ia ki jong u Petrarch, don pat kiba ia-dei bad ki jong u Shakespeare, don ruh kiba ia-pher na ki. Ha ka jingshem jong nga, nga kham sngew ia-hap bad ki Rhyme Scheme jong u Shakespeare.

Lyngba ki Sonnets, u poet u kham ioh ka lad ban pyrta shnong kum u sangsot ha u khun ka ri shi tyllup ban hu-siar ha ka iaidei ka ieng, ka kren ka khana, ka pyrkhat ka pyrdaiñ, ka trei ka ktah bad ka im ka iap jong ka Jaithynriew.

Wat la ki Sonnet khasi ki dang don tang 14 tylli, kumba ong u Dr. Radhon Sing Lyngdoh, nga ngeit ba ha kine ki por kiba mynta, kin sa mih ym tang da ki phew tylli hynrei da ki spah tylli. Hynrei ngim dei pat ban klet ba ym dei ka jingbun kaba pynkhrav ia ka literature, hynrei ka dor jinglong jong ki: wat la ki khyndiat ruh, ki biang ban kyntiew kyrdan ia ka. Shi sot u thiat ka la biang ban pynkhie ia u 'Pu-im baroh shi shang,' kumba ong u Rev. Fr. H. Elias SDB. Kumjuh ruh ki jynthoh ne

jingrwai la ki lyngkot ma-kna ruh, hynrei lada ki lah ban ktah bad ngam ha ki khlein shyieng ka dohnud briew ne ha ki synrang ka jabieng briew, ki long ki maw-kordor kiba kynjat jingshai shi ju-nom. Ngam don jingartatien ei ei ba ha kane ka kynti kaba mynta, yn sa mih bun bah ki Simpah ki Simsong, ki Simpah ki Sim-karo, ki Rang-kynih ki Rang-phawar, ki Sim-pieng bad ki Kaitor ki ban rah bad kyntiew kyrdan bad bu-rom ia ka jait-byrniew jong ngi ha-khmat ka pyrtnei salonsar.

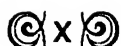
Ha ka jingshisha nga la dei ban pynmih ia kine ki poem jong nga na-duh kham mynshuwa. Hynrei ynda nga la iohsngew ba ka Khasi Authors' Society ka la pynsawa ba kan don ka jingspel dak (Orthography) khasi ha ka rukom ka ban long ryntih salonsar ia ba-roh, nga la ap da ka jingkmien bad jingkyrmen ia kata ka khu-bor ba-bha. Ynda nga la leil shim bynta ha ka Seminar kaba la long ha ka 10/10/2005 ha Donbosco Youth Centre, Shillong, kumba la pynbeit da katei ka Society, nga la lap ba ia ka-tei ka kam spel dak ne kynnoh ktien, pyniasnoh ne pyniakhlad ktien la dang shu sdang pyrshang, ym ba la dep thaw rule ne kyndon ki ban teh salonsar ia baroh ki nongthoh, ki nongpule na-duh ki Lower Primary School Level sha neng. Ha ka jingioh-i jong nga, nga shem ba ka-tei ka kam kan dang kham shim por bha na-mar ba ka Society da lade ka la pynpaw ia ka jingsha-iong ha-lor ka jingithuh ia ki rule ban thaw ne ban buh ma ka. Ka Society da lade ka dang kylli mano ban long ka 'Authority' ka ban pyntrei kam ia ka rai ne ia ki rule

ban pynmih ma ka ? Hato yn dei ka Khasi Department jong ka University ? ne ka Society? ne ka Education Department jong ka Sorkar Meghalaya? Te, tang ban ioh ia ka-tei ka ju-bab ruh kan dang ja-ngan tiaw. Te kat ban da mih lei lei sa kita ki rule thymmai, lano keiñ ka iä kan poi ?

Namar kata, nga la shim ia ka rai ha lade ba ngan pynmih la ka pynmih noh shwa ha la ka style thoh la jong(Traditional Style) tang kat-ba nga sngewthuh bad sngew dei ban spel ne thoh. Ha kane ka jynthoh nga pyrshang ban spel dak kumba kynnoh.

Shwa ba ngan khylliap pynwai nur noh ia kane ka 'Tien Lamphrang, ngam sngew lah bad sngew dei khlem da ai khublei iä i Kong Theresia Marbaniang, iba long i Selection Grade Lecturer jong ka Khasi Department ha St. Mary's College, Laitumkhrach, Shillong, iba la pdiang sngewbha ban pynpule lem ia ki manuscript jong nga ha ka ru-kom kaba bniah bad ban pa-shat 'wai dong de shi kyntien ar kyntien ha ki sur ba pynshlur bad ba ai mynsiem ia nga, ia kiba nga la pynrung lang ha kane ka Thup sah jingkynmaw shi ju-nom ha ka jingim.

Ngam lah ruh de khlem da sngewnguh ia i bah Heh Anthony Jala, i Ex-Lecturer jong ka St. Anthony's College, Shillong, ha ka English, iba la pule bniah ia ki Manuscript jong nga ryngkat bad ki jingai jingmut jong i ha bun ki poem; khamtam eh, ha kaba iadei bad ka translation ia ka Elegy jong u Thomas Gray.

Nga da sngewnguh shi katdei eh ïa i bah John S. Shangpliang, u Ex-Prof. jong ka Khasi Department iba long mynta u Director, ka NECOL SAHITYA ACAD EMY, Bijni Complex, NEHU Shillong, iba la kloï ban pdiang ïa ka jingkyrpad jong nga ban pule ïa ki peom jong kane ka kot bad ban da pynnoh 'wai dong de shi kyntien ar kyntien kum ka bu-rom u 'riew-nang 'riew-tip jylliew ïa ki phang ba-pher jong ka khasi Literature.

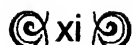
Nga da sngewhun mynsiem shuh shuh haba i Dr. (Mrs) B. War, i Professor, ka Department of Khasi, NEHU, Shillong, i la pdiang bad bynrap ïa ki kyntien Aikhublei jong i ha kane ka thup kaba mynta. Nga, ka bynta kane, nga da pyrto bad sngewnguh shikatdei eh ïa ka jingthlieng ka jingsngew bad jingpynnoh symboh kyntien ba-ïar jingmut jong i.

Khatduh nga la ïakynduh ïa i Bah Duh Jerome Diengdoh, u paralok ba-ieid eh jong nga na-duh ka por ba ngi dang ïa-pule ryngkat ha St. Anthony's College, Shillong.

Ma i ruh, kum u-wei na ki myllung ba-khraw jong kane ka Juk ba-mynta, i la pa-shat 'wai dong lem shi kyntien ar-kyntien ha kane ka thup poetry jong nga ba la pynmih mynta. Nga da sngewshngaiñ kding haba u lok u ai mynsiem ïa la u lok ha ka por ka jingïaleh.

Ngam lah khlem da ai khublei ia i bah P.T. Marwein, i trai jong ka Shandora Press iba la peit bniah ryngkat ka jingai jingmut jong i ban shon ïa kane ka kot poetry ha ka

*rukom kaba paka bad iphieng kumba ka long mynta.
Nga kitbok ia i na ka bynta ka jingtrei shitom jong i.*

*Ka jingkhublei kaba shi khoh dung ia baroh kito kiba
ngam lah ban jer kyrteng hangne, hynrei kiba la noh ia u
synniang u bynhei uba pynnoh tarajur ha kane ka
kam kaba mynta.*

*Ha kajuh ka por, nga pan map na ki nongpule ba-
ieid ba kin nym thew ia ki jingba-kla ha ka spelling hangne
hangtai, wat hadien ki jingpeit bniah kiba bun kylla na
ka liang jong nga. Bad nga pdiang hun ia kino kino ki
jingai jingmut kiba shongnia.*

K h u b l e i

*Dated Shillong
The 30th March, 2006*

*U Nongthoh
U Bah Andreas Sun*

Ha ki khyndiat kyntien

Na ki shalyntem ka por, ki iaimih teng ki riewproh jingmut riewjylliew jingpyrkhat kiba im ha ka jing jar jar kum hapteng ki lawkynjah, katba u khulom jong ki pat u kham nep ban pynsawa da ki kyntien jingrwai bathiang ban ia ka ktien kaba lah ban padiah. U Principal Andreas Sun u la long uwei na kita, uba la pynmih pyrtnei ia kane ka Thup Poetry kaba songlang ia ki jait Poem bapher bapher kum ki Lirik, Ode, ki Elegy, bad ki Sonnet. Kine ki poem ki long kiba shongdor da shisha. Ki kyntien ba la pyndonkam (Poetic diction) ki long kiba sngewtynnad bad ba shongkhia bad ki matpuson kiba pynphalang; ki pynkhih, pynkyndit bad pynshongnia ia ka jingmut jingpyrkhat jong ka shimet ne ka jong u ba bun balang. Ha kum kine ki por jong ka jingkylla, donkam ia ki jingpasiaw bakhlaiñ bor ban iarap ban tei ia ka imlang sahang. Ka Poetri ka long kawei na kita bad une u rangbah u la pynnoh synñiang sha kata ka bynta. Ka jingpule ia kine ki poem kan long ka jingiarap bym lah ban pynshongdor. Nga ngeit ba kiwei ruh kin iahap jingmut lang bad nga.

Nga kitbok kitrwiang iaphi bah ba phin nangsei shuh shuh ia kum kine ki jait jingthoh bad ia kiwei de ki ban long kum ki synjaw um ban pynlang sha ka duriaw baiar, ka Thoh ka Tar u Khasi (Khasi Literature).

Da kaba sngewburom,

Sd/- T. Marbaniang
Lecturer, Selection Grade
Khasi Department,
St. Mary's College, Shillong

BAN IAKIT BOK LANG BAN EH KA RNGIEW

Ka Poetry ka dei ka lyngkha ba kham sangam ha ka thoh ka tar Khasi. Khyndiat eh ki ban shlan ban lur ha kane ka lyngkha lait noh kito kiba da ieit shoh mynsiem shisha ia ka. Ym dei ka tara ne ki khriang kiba pyngkhaweit ia ki nongthoh, namar kine ki la don lypa ha ka snam u khun Khasi. Kaei kaba pyngngan ia kiba bun ka long ka kynian jingjylliew jong ka kaba tang uba nud bad uba ka sap jong u ka tem ia ki sai-sur sai syiang ka dohnud uba lah ban jngi ha ka. Ki kyntien phawer u Soso Tham ha Ki Sngi Barim u Hynñiew trep, ba don bun lynrum lynruh ki shyieng masi ha ki lum khasi ia kiba la dei ban lum ban kynshew ban ioh tylliat ia ki ban kylla shoh, ki la nang paw shynna khamtam ha kane ka juk pynriewspah la ka jong. Ia ka risai jong ka thoh ka tar la ha ka Poetry, ka Drama ne ka Novel, la pyngkylla ha kane ka juk sha ki lyngkha ba seiso. Nga sngew ba kane ka thup Ki Sur pangnud na krem Shadem jong u myllung Andreas Sun ki la nang kham pyndap doh ia ka poetry Khasi. Une u myllung, kum u 'Student' ka English Literature um lah khlem da shah saiñdur ha ka mynsiem ki poet jong ka ri Sepngi. Ha kine ki poem jong u, lah ban sma ia ki syrwet u Dante, u Phillip Sydney, u Thomas Grey, u Shelley, u Shakespeare ba la lape lang bad ka mynsiem ki myllung Khasi kum u

Soso Tham, u H. Elias, u S.J. Duncan, u Jerome Diengdoh bad kiwei kiwei. Da ki 3 tylli ki Ode jong u, u la nangpynkharoi ĩa ki khyndiat tylli kiba don ha ka thoh ka tar Khasi. Ki 32 tylli ki Sonnet jong u ki la nang kynton thup shuh shuh halor ki spah tylli ki Sonnet kiba ngi la don lypa haduh mynta. Ki Sonnet kumba ki ju long ki long ki lieng khawa jingieit. Ha ki thymbrong kti u myllung Andreas Sun kumba long u myllung Jerome Diengdoh, ka Sonnet ka la kylla long ruh ka atiar ka jingsympat, ka kyoh-mynthi kumba ka long ruh ka shlem ki jingshit rhem mynsiem. Ha ki narrative peom la “Ha ri nongwei” ne ha “U Robinson bad ka Juliesha”, ki snap ka Elegy hangne ruh ki snoh.

Ngam dei u Poet ne u Critic ka Poetry, hynrei kum u nongpule, nga shem ba u Babu Andreas Sun u shim ia la ka jong ka lynti ban saiñ dur saiñ mynsiem ĩa ki poem jong u. Khlem artatien u la ĩoh ban ring mynsiem na ki Symper ka Poetry jong la ka Ri bad ĩoh kjit ruh de ĩa ka mynsiem ki riewkhray pyrkhay ki ri sepngi. Ngan ieh hangne ha ki scholar jong ka lyngkha ka poetry bad ki Critic jong ka ki ban dok bad thew ĩa ka kynñan bad jingjylliew ki poem une u myllung.

Kane ka thup jingrwai myllung jong u, ngam artatien kan pynskuiñ ĩa kiwei pat ki myllung nongrwai ba dang khie lung. Kaei kaba ngi donkam

ka long ba ka ri kan nang sei ki myllung ki ban kynting
soit ia ka mynsiem, ka mut ka pyrkhat, ka bor mutdur
lyngba ki thapniang ka poetry ka ban ktah ia ki
jingsngew ba long salonsar. Ha kine ki poem ngin
shem ba ki don ki snap jinghikai na ki jingtakynduh
shem mynsiem shimet u poet kiba pynkhie ia ki
jingmut jingpyrkhat u nongpule sha la ka jong ka jong
ka pyrthei ki jingramia jong u.

Ngam artatien ba u Babu Andreas Sun uba la ih
bha ha ka ryta bad ka mut ka pyrkhat un dang sei
pyrthei shuh shuh sa ia kiwei pat ki thup ba dang
thylleng ha ki khuiñ ka jingmutdur jong u, kumjuh
ruh na ka pajwa barhem ki jingsngew jong u. Nga ai
ka jingkhublei iaroh ia une u rangbah ryngkat ka
jingai mynsiem ba un nang klan khlem rieiñ ia ki lat-
lat jong ki khriang ban poi sha ki pyntha phlang ba
ngi ia-angnud lang ban nang phuh sngewsarong ka
jaitbynriew.

Dr. J.S. Shangpliang
Director, NECOL, Sahitya Academy,
Bijni Complex, NEHU Shillong
11 Naiwieng, 2005

KI KYNTIEN AI KHUBLEI

Dr. B. War
Professor
Department of Khasi
NEHU

Kano kano ka jingthoh la ka long ka Poetry, ka Drama, ka Novel ne kiwei pat ki don hi la ka jong ka dor ban pynriewspah ïa ka literashor. Nga sngew burom ïa i Rangbah Andreas Sun iba la noh synñiang sha ka Poetry Khasi lyngba ka thup Ki Sur Pangnud Na Krem Shadem. Nga sngewnguh shibun eh ba i nongthoh i la bynshet ha nga ban ïabynrap jingmut lem halor ki symbol pyrkhath ba i la bsut ha ki thwei ba jylliew jong ki poim jong i. I la leh ïa kaei kaei kaba kordor ha kaba pynïar bad pynheh u sup u thiar jong ka Khasi literashor.

Ka jingroi ki Poetry Khasi ka la kham ïaid shaphrang ban ïa kiwei pat ki tnat jong ka literashor. Nalor kito kiba u nongthoh u la ñiewtang ha ka 'Tien Lamphrang jong u, ki nongpule ba shemphang kim dei ban klet noh ïa kiwei de ki myllung khraw jabieng bad ba kham phyrnai ha ka lyngkha jong ka Poetry Khasi jong kane ka spah snem kiba la nohsynñiang lem sha ka lyngkha jong ka poetry kum u Jerome Diengdoh, u H.W. Sten, u B.L. Swer, u K.S. Nongkynrih bad kiwei kiwei. Ngam artatien ba ki myllung don sap kin dang mih ban bteng ban pynïar pynroi bad kytiew ïa la ka ktien bad ka literashor.

Nga sngew kmen shibun eh ban iöhi ba ha kane ka thup la tynsat ia ki jait Poetry bapher bapher, kum ka ode, ka narrative poim, ka elegy, ki sonnet, ki jingrwai ba la pynkylla sha ka Khasi na ka English. Une u myllung, lyngba ki sonnet jong u, khamtam eh u pynphalang ia ka jinglong jingman jong ka Synshar Khadar jong kane ka juk kaba u nongthoh hi u sngew ba lada ym lah ban pynkylla, ka lah ban ktah bad pynsniewdur ia ka lawei jong ki longdien mandien.

Nga ai ka jingkyrkhu kyrdoth ba une u myllung un nang kiew irat, ba un ym shongthait ban nang sei shuh ki mawhira ki mawkordor ki ban sa paw pyrthei ha ka por ban dang wan.

To U Blei un nang ai ha phi ia ka met ba koit ba khiah ba phin nang lah ban jam shaphrang ha kaba pynroi ia u thiar ka Khasi literashor.

Dated Shillong
The 25th January, 2006

B. War

TANG TIAK

Ka long kaei kaei kaba sngewphylla bad sngewtynnat ha kajuh ka kynti bad ia byrshem biang ha ka thwei ba iar ka literashor khasi bad I Bah Andreas Sun hadien ki 29 snem ha ka por ngi dang pule lang ha St. Anthony's College, Shillong.

Kito ki la long ki snem ba ngi ju thoh hi la ki jong ki poitri bad ngi ju pule i wei ha iwei ban kynthoh kynpham lem. Bad kito ki sngi samla ka kmen ka thoh poitri ki la leit noh hynrei, ñiuma, ki matti ki jinglong paralok ki la seisoh lyngba ka thup ki poitri.

Nga kyrmen kane ka jingtrei ban shakri ia ka jaitbynriew jong i bah A. Sun kan ym duna ia kito ka jong ki politician / sahep sorkar bad ki nong khaii heh saipan ka ri jong ngi. Kumta, u John Milton u don hok ban ong :-

“Kito ruh ki trei, kiba ieng bad ap”

Halor kine ki poitri i bah A. Sun nga sngew kim duna shuh lada thew da u dieng - kot ka literary analysis kumba la thoh bynrap lem ki scholars ha ka Lam khmat kane ka kot.

Toi, ka shong pat ha ka pateng buddien ban pynshongdor ia ki khnang ban jop ia kata ka test of time, kumba ong ha ka ktien phareng.

Khublei shibun eh Bah Andreas Sun ba phi la ai lad ba ngan pule ia kine ki thup poitri. To u Blei un kyrkhu ia phi ba phin pynmih shuh shuh ki ba thiang ha ka bri u soh u pai ka khasi literashor.

**Dated Shillong,
The 24th March, 2006**

**Jerome K. Diengdoh
Shillong - 2**

ACKNOWLEDGEMENT

I am deeply grateful to the Directorate of Higher and Technical Education (DHTE) in particular, and also to the Department of Education of Meghalaya, Shillong, that through their financial assistance, I was able to publish the present volume of Khasi Poems under the title of "Ki Sur Pangnud na krem Sha-dem". This piece, being the work of Art, contains therein, poems reflecting their own characteristics and beauty composed in the form of Lyrics, Ballads, Odes, Elegies and Sonnets. Literary veterans and true Lovers of literature may reap the fruit of enjoyment to their full satisfaction on reading them as the theme mainly centres round 'Love for each other, one another, one's own land and people; unity among them, prosperity for all and equal justice among all.' With regard to their value and standard, it is left entirely to the posterity to put into application any yardstick appropriate for the task.

For which act of generosity in this regard, I once again express my sincere gratitude to the concerned Authority and ever pray.

Thanking you

Yours faithfully,

*Dated Shillong,
The 15th Nov. 2005*

*Shri Andreas Sun,
Principal
Govt. Girls' H.S. School,
Jail Road, Shillong.*

HA RI NONGWEI

1. Katba marwei ha ri nongwei.
Nga shong pyrkhath sha-phang lade.
Nga pang mynsiem, um-mat ki shlei.
Ha-lor sha-dem ki tem baje.
2. Shuwa ban mih na la i trep.
Ba nga ju shong miet la bad sngi:
Ha-lor ki ngab ka tuid ka syep,
Ru-mar ka jhieh ha-lor ka kti.
3. Ki lok ba-ieid, ba-thiang jong nga,
Ki wan ban lum ban ai khu-blei,
Shuwa ban ieh ki kur ki kha.
Shuwa ban leit sha ri nongwei.
4. Ki 'tiew-lyngksiar ba-phuh ih rong.
U 'tiew-lyngskaw na jaka rieh.
Ki thapbalieh, ki thapbulong
Ki ieng ban peit bad kohnguh khlieh.
5. U soh-niamtra, u soh-myndong,
U soh-mylleng, u soh-phareng,
Na riat ri War sha sor Shillong.
Bad sha ri dkhar u par kylleng.
6. Ki maw-bynna, ki kpep soh-niut.
Ki matti blei ba-rim ba-jah,
Ka lyngkhason bad ka ta-but,
Ki put tu-roi por ba la lah.

7. Ki lum ki wah, ki kshaid rymphum,
Ki khlaw dieng-kseh ba-jyrngam sah,
Ki ih ka rong shuwa ban dum,
Kum ka snieh doh jong ki khynnah.
8. Ki batemon, ki batesi.
Na kliar ki lum ki beh tymfang;
Sha-wei phim lah ban shem kum ki,
Ha ri Khasi ki beh kyrfang.
9. Ki syntai lum, ki ma-dan phlang.
Ki bat maknet nongshang pyrthei;
Nangne ka ding ba-rhem ka klang
Tang peit ña ki, dohnud ka bthei.
10. Hangne 'tung-tap, ka 'tung-rymbai.
Soh-shang, soh-phlang bad u nei-ïong,
La u tymfew, ka shun, u kwai
Ki paw kyrteeng, ki ieng nyngkong.
11. Ynda sha ri nongwei nga poi.
Sha jngai pyrthei na la ka dpei;
Ki kain pyrjong, si-mad ki boi,
Ki mait ba-dait ka doh ki trei.
12. Ki sharyntoh, ki 'ñianglartham,
Ki 'sein jyrngam ki pynieng tmoh.
Sha-rum sha-neng ki shang wad bam.
Ka met u briew ki thap ban snoh.
13. Katba nga dang ha la ka ri,
Khyndiat kam rung ka jingshemphang;
Jingitynnad ngam lah iohi,
Kum ri Khasi - ka Ri kyrfang.

14.   Khu-blei ia pha, ko dur bha-briew,
          Ba la saiñdur na-duh ku-long;
          Ha nga, pha long ka jingphohsniew,
          Ynda ha ri nongwei nga shong.
  15.   Kat-no mynsiem ka khih lyng-a
          Ban peit ka sngi, u bnai ba-jngut;
          Hajuh ki ieng kum mawbynna,
          Tang ka jingsdang, khlem ka jingkut.
  16.   Ngam lah ban shah, hangne ban sah,
          Ka dei ka miet ba-jlan synnia;
          Nga thrang dik dik, sha iing nga kwah.
          Sha iing i Mei, ba-ieid jong nga.
-

U ROBINSON BAD KA JULIESHA

(Ka Bynta - I)

1. “Jngai bah nangne na ka Sorbah Shillong,
     Nga hap ban leit jngai shnong ban trei.
 Ki sngi bad ki taiew ki kylla long
     Ia nga ki snem na la rympei.
 Ka khia ka khlieh, ka thnam ja-bieng,
     Shuwa ban mih noh na la iing.
2. “Ynda hangta ha ri nongwei ki briew
     Ban im kum u pukir marwei,
 Ki leit ki wan, ki paw ki jingphohsniew
     Kum ki pa-long ha-pdeng ki thwei:
 Teng teng ia nga ki ai mynsiem,
     Don pat ki kyrhuh kum ka dngiem.
3. “Sha khap rudnong marwei nga leit bam lyer,
     Hadien ki kam ba nga la dep:
 Ia Mei ma-riang ha la ka riam ba-pher,
     Ban peit shuwa ka sngi ban sep:
 Ki rong kjat sngi ba sien syntiew,
     Ki pynshoh bieij ia man ki briew.
4. “Nga 'i ki mih ki um-pohliew ba-sngur,
     Ba-tuid na jrong ki lum jyrngam;
 Arsut ki noh shyngyiar ki kyn-ud sur,
     Kum Syntu Ksiar ka um ki thnam.
 Haba nga ieng ki khun sawdong,
     Pyllun ki ker kum dew-lynnong.

5. "Nga 'i ki 'tiew-dohmaw ha shi-teng riat,
U 'tiew-lyngskaw ba phuh hangta,
Ki 'Tiew-lyngksiar iewbih, rymmuin ki wiat.
Katba ki kshaid ki nang risa.
Ki lai phew skit ki sim ki doh,
Ki sei ki sur ba pynlyngngoh.
6. "Nga shong jahthait shi-phang ha jaka phlang,
Ban phriang sawdong ãa la ki khmat:
Kat-no nga sngew kum u Sier Lapalang
Uba shoh bieij jingitynnad.
Kyrhai ki don ja-ngew ja-thang,
Ha-pdeng 'Lawbñiap kiba 'i bang.
7. "Sha-phrang nga tur ban rwat jingïar jaka,
Da jingkyndit, nga la ïohi;
Ka ieng hangta ka-wei ka thei samla.
Kaba 'i thik kum ka Puri.
Sha jan jong nga ka ïaid suki.
Sha khmat sha dien, ka pa-dat kti.
8. "Khek, keiñ nga ieng, nga buh ka jingkylli.
La dei ka briew ne dei ka rngai;"
Naba sa tang shi-phang la jan sepsngi,
Sha la i trep nga dei ban phai.
Kyr teng jong ka, nga la kylli."
"I Mei i khot ãa nga, "Julie."
9. "Nga wan shang kai shane ban pyngngad met.
Kat-ba dang sah ki sngi shuti;
Ban shu shong sah ha-juh kumba shah set
La sngew pynban kum ka koidi.
Sa tang shi bnai bad khatwei sngi,
Ngan hap leit phai noh sha Delhi.

10. "Na-duh na jngai ĩa phi nga la dep 'i,
Haba phi thew ban ĩaid shane;
Ha-pdeng ka jingkynjah ki sngi shuti,
Kynsan ka wan ka jingbabe.
Nga long ka khun khlieng kpoh i mei,
Shynrang ar ngut, kynthei marwei.
11. "Kat-no nga sngewdukha haba pu-son
A-dong a-dit ba-teh kynjri :
Imat kham lah, kham suk ki khun ĩoh mon,
Ki shim ka rai ha lade hi.
Yn lah ĩa u Khasi men dih,
Ban ĩa u dkhar ba ri ba khmih ?
12. "I mei i pa ki khang dohĩap doh-im
Ba ngan ĩa-lang bad u mynder;
Ban ong lei lei ha-duh ban shongkurim,
Kin lum dorbar ki kher ki mer;
ĩa nga kin 'tait na kur na jait,
Ba ngan poi-kha ĩ'u khyllah jait.
13. "Ban bteng ka jingpule, kat-no nga thrang;
Ka sah sa tang ar snem duna:
Ka laiñ doktor ba nga la da jied khnang.
Subjek ba ia-dei khlieh bad nga:
Mynta ngam ioh leit Delhi shuh.
Ba-roh ki kam pule la duh."
14. "Kat-no nga sngew myllung haba iathuh
Sha-phang stori jong ka Julie;
Tangba bad u 'khar Delhi ka ĩajuh
Ki pynpulom ka leit Delhi.
Mynta kam don peisa ha kti,
Wat la dep kut ki sngi shuti.

15. "Ban da nga don ka tyngka pliah ha pla,
Ngan jin d'la ai kat-ba nga lah;
Nga tip jingduh ba-khraw ka dei ia ka,
Na-mar sa tang ar snem dang sah.
Na-mar jingbieij ki kmie ki kpa,
Shem kordit ei ki khun samla.
16. "Shajan jong nga ka tur ban ong ei ei.
Da ka ru-mar ha khmat ka buh;"
"Sngewbha. seh bah, ia nga wat sngew ei ei.
Wat la ia phi, ngam pat i-thuh:
La-shai ka sngi ngan sa phet noh.
Tang san hajar lada nga ioh."
17. "Julie, nga don shi-bun ki jingkylli,
Ba nga kwah tip' ei phin ju-bab.
Phi ong, 'kham lah u dkhar ban i'u khasi.
Ba u kham bha bad kham ia-hap:
Hato, ba-lei phi pynjem rngiew
Ia la u para jait bynriew ?"
18. "U KHASI ngi, u dei u 'Khwan shi-met.'
U 'Ha-nga-mei', 'Arsap' sohsat,
Ia la ki lok um sang sa-tia ban 'Shet'.
B'u dei u 'Ingkhong Shyllangmat.'
A-iu na u phin khmih lynti,
Ban skhem ka jait bynriew Khasi ?
19. "Man u shynrang Khasi u shah teh mraw
Bunsien ha lai tylli ki 'K'.
Ia ki kynthei khasi u 'pyniap saw.'
'Lor b'u pynjot jingim lade.
U ieh khun rei, u bang 'ka dih.'
U 'ia-kha-lai' da ki 'tiensih.'"

20. "Julie, ïa ngin ïa-leit sha trep jong nga,
Ka don hangtai hajan ka pung"
Ka sngi ka sep khlem pat da sngewthuh bha.
Naba ki mih khana myllung.
Jingkhriat ka miet ngam lah ban shah
Ha-pdeng ka khlaw, hajan 'langsah.
21. "Bran ngi ïa-leit ryngkat ryngkat ngi ïaid.
Ha-duh ba ngin da poi h'i trep;
Nga sliew ka ding, nangta nga tiew um syaid.
Ban bta ka khmat ban khuid ka syep.
Ka sha ngi dih bad u phan dieng.
Ngi pynbud de sa ka kait shyieng.
22. "Katta i mei, i pa jong nga ha ïing,
Kin lyngngoh ngaiñ naba la miet;
Kin sdang ka pyrta shnong, te. nga sheptieng.
Ka bom ka ksing ki lah ban tied.
Ngam ju jah-miet lait tang mynta.
Na-mar mynsiem ka dung kura.
23. "Lada phim sngew ei ei ïa nga shi-wat,
Sngewbha, seh bah, ïa-rap peisa
Tang san hajar tyngka donkam pa-lat;
Shu ai kylliang da jingsngewbha.
Ngan sa pynphai nga tang shu ioh,
Ka sut ngan siew, lada phi oh."
24. "Julie, lada phi sngew, kumba nga sngew.
Lada nga don ba-lei ngam ai:
Ap, tang khyndiat, shi-phang ngan da dep ñiew,
Lada ka tam na ba tyngkai.
Phi donbok' sha. ko kong Julie,
Peisa dang don ha-poh duli.

25. "To shim, to rah kane tang san hajar,
Ngan ai ia phi da jingshaniah;
Pule minot, jingmut wat pynjynjar,
Klet noh peisa, jingkheĩn jingdiah:
Ka dur jong phi kam shah ia nga,
Ba ngan kyrngah ka ai peisa.
26. "Ha-dien ynda phi la dep poi Delhi,
Sa phah khu-bor ei ei ia nga;
Shi lain ar lain sa thoh ha i shithi
Ka-ei kaba phi shem hangta:
Na-mar kat-no nga sngew synei.
Ba bad i mei ruh phim ia-dei.
27. "Ngam pat ju shem khynnah samla kum phi.
Na-duh mynshwa ha-duh mynta,
Phi shat jingshai phyrnai la kum ka sngi
Mar tang ia-rung hapoh kamra.
Nga `i ha phi ka soh-nyngkong
Ban ieng kynih ha nongkyndong.
28. "Sa-tlak pyrthei ngi wad ki larmoti
Ba pynkhleh bieit, ja-bieng ki briew;
Ngi ngam, ngi her sha ki-wei pat ki ri.
Ia la ka jong ngim ju phohsniew.
Hangne ha ri u Ni u Kong,
Ki maw-kordor bun rong ki shong.
29. "Leit suk la-shai, ngan nang kit bok ia phi.
Bad iai im sngi ha jingduwai;
Ha ka jingiaid lynti sha-duh Delhi,
Marwei shata sha ri ba-jngai.
Ngan ri kyndong dur shon jong phi,
Haban da sep syndon ka sngi."

Ka Bynta - II (HA NONGBAH DELHI)

30. Ka tang shu poi ha-poh station Delhi.
       U samla dkhar u la wan ap;
       Ki tum ki tam, ki pla jong ka Julie
       U kit u bah bad u ïa-rap.
       U 'book' marwei ïa ka taxi.
       Ban shong jem met bad ka Julie.

31. Khuk khak sha-poh 'quarter' jong ka ki poi,
       Ban sum ban sleh, kat-no ka kwah;
       Ba jur jingshit, ka syep ka ïai kyrsoi.
       Kumta ka theh da ka um-thah:
       U bah Rakesh, samla jong ka,
       Ia ka Julie u pynkhreh sha.

32. "Ko kong Julie," da ka phareng u kren.
       "Katno nga ieid shisha ïa phi,
       Sha shnong jong phi ma nga ngan bud noh shen
       Na-mar ïa phi nga kwah "Sadi."
       Kat-no tyngka i mei jong phi i kwah,
       Ïa ka ba pan, ngan ai ar shah.

33. "Hadien ma phi wan shong nongbah Delhi,
       Ym donkam trei shi-tom ei ei;
       Ma ngi shynrang, ngi trei bad miet bad sngi
       Ban ioh bam suk phi, ki kynthei:
       Jingrwai aiu ma phi, phi bang?
       English, Hindi, ma nga ruh nang.

34. "Ha sor Delhi, ka "Flat" ba-saw mala
       Bad ka "Compound" ba-heh nga don;
   Ka dei ka nongkynti ba ai i pa
       Nga lah ban leh kat-ba nga mon.
   Sa ka-wei pat ka "Factory,"
       Ba shna sikret bad u biri.

35. "Lada phi treh ban long ku-rim jong nga,
       Wat nym khu-slai ne bun jingmut;
   Phin long ma phi ka trai jong ka jaka,
       Jingmih nangta phin sa ioh lut.
   Na-pdeng baroh ba nga ïa-shem.
       Phi long ma phi shisha ka 'mem'.

36. "Ha ïing jong nga bunjait jyntem ki don.
       Kat-ba phi kwah, phi lah ban ioh;
   La ki "model" thymmai ne "old fashion."
       Ki dur ne sur kiba ïa-shoh.
   Ku-lar mynta ban shong bad nga,
       Phin ïoh jingsuk ba-roh shi-rta."

37. Ka kong Julie ka dei ka 'thei bieit sur,
       Khamtam ki sur phareng ba-stet;
   Ka klet noh jak ïa la ka jong ka dur,
       Tang ïoh ka lad ban pynkhih met.
   U khar Delhi u la dep 'i.
       Ka shrip u thaiñ ia ka Julie.

38. Da jingbieit sur, ka klet noh keiñ syndon
       Ia ka ju-tang ba ka la khlei,
   Shi-sien ha u ba-icid, u Robinson.
       Uba ym pat shym tip i mei.
   Ia u samla khasi la jong.
       Ka kham lah 'ban da u khar-spong.

39. Kam thoh shi-thi ne ai khu-bor ei ei,
       Sha u Robin ba ap ha shnong;
 Ki san hajar tyngka ba u la sei.
       Ki kylla rong, ki tep 'ñiangmong.
 Ka klet Robin, ne mei la jong.
       Tang shu ioh shad bad u khar-ïong.
40. La poi khubor kyndit sha ka Julie,
       Ba u Robin u la ioh pang;
 Ki ong la rah ia u sha Gauhati,
       Ha sor Shillong ba kim pat nang.
 Ia ka shithi tang ioh pule,
       Kat-no Julie ka ïam babe.
41. Ka kynmaw biang ïa ka premmiet shai bnai
       Mynba ma ka ka ïam pangnud,
 Haba i mei peisa bai leit im ai.
       Na-mar ïa i ka la pynthut.
 I mei i pa kim shah ïa ka,
       Ba kan ïa-juh u bar jylla.
42. Lymda ka dei ba u Robin u sbun
       Ban ai peisa kylliang ïa ka;
 Ka Juliesha kan don jingeh shibun,
       Na-mar jin san hajar tyngka.
 Kumta ka ïam pangnud marwei,
       Ba ka la nguid ju-ban b'la khlei.

Ka Bynta - III
(HA GAUHATI)

43. Da ka liengsuiñ na sor Delhi ka her
 Ban hiar khyndew ha Gauhati,
 Ha-poh "Down Town" ki kur ña u ki ker:
 Kynsan u phai. liak u iohi,
 Ha khmat jong u, ñeng ka Julie.
 Kaba la kner ña la ki kti.
44. "Julie ba-ieid". u pyrta jam. "Ba-lei.
 Ia nga kat-ne phi shet kylla ?
 Ju-bab na phi khyndiat ngam ioh ei ei.
 Ha-dien ba phi la ioh peisa:
 Lada ngam don dohnud ha phi
 Ngan nym pynjaw wat shi damli.
45. "I-mat na-mar nga long u khun ba-duk.
 U bym don shuh i mei i pa;
 Phi tieng i-mat na nga phin duh jingsuk
 Ka pla jong nga ba ka duna.
 ña ka jingsuk nangno phin thied.
 Lada phi la ba-kla ka jied ?
46. "Na ka khana ba phi ñathuh mynshwa
 Nga tip jingmut jong phi ka thnam;
 Ha-poh jong phi nga tip ka jur ka thma.
 Phim tip shano ki kjat ban jam.
 Phi ñai kyrmen jingsuk ka doh.
 Jinghun mynsiem nangta ban ñoh."

47. "Nga tip u samla dkhar ïa phi u khroh
 Da lak tyngka ïa phi un thong;
 Tang ban ïoh mad kum-ei u long u soh.
 Kam pher ïa u la u duhnong.
 U du-ha-lia ba-khraw u dei,
 Ba pynshohbieij ïa ki kong thei.
48. "Mynta un tyrwa tat wat ïa ka bneng,
 Na-mar phi dei ka khun khatduh;
 Ki `thei khasi bieit spah kim lah ban ïeng.
 Kat dang long syiem ka jingkyrduh:
 Hato Julie ïa nga phin leh kumjuh
 Sha jngai na nga phin phet jynduh ?
49. "Phi la klet noh mo, ieid, kumno phi ong.
 Myn ha kato ka premmiet tlang ?
 `Ka Mahadei jong phi ju-nom ngan long.
 Sha-rum sha-neng ngam nym kwah klang:
 Lada phin ai peisa kylliang
 Tang san hajar, tharai la biang.
50. "Na-mar nga i-tynnad pa-lat ïa phi
 Na-duh ka dur, `duh ka jinglong.
 Nga twad shabi ban plie ïa ka duli,
 Peisa ban ñiew ha-poh kyndong:
 Kat-no ka heh mynsiem jong nga.
 Ba don thik san hajar tyngka.
51. "Kat-no Julie ïa phi nga shoh jingieid.
 Na-duh myn kato hi ka miet,
 Haba phi jaw um-mat ha-lor ka mieij,
 Dohnud jong nga ar liang ka pied.
 Nga tip jingshla i mei ïa phi.
 Ka dei na-mar u khar Delhi."

52. "Kein noh, Robin, katta nga la sngewthuh;
Iathuh noh shwa kumno phi long ?"
Ka sei u jri, ha-lor ka kpoh ka buh.
Ka eksamin. ha-dien ka ong.
'Mynta nga shem, phim lei lei shuh.
Wat la dang don khyndiat jingsuh.'
53. "Phah noh kiba ha iing jong phi ba-roh.
Ba ka jur ei tang ka jinglut:
Ngan pan jingbit kyrpang ban sah sha-poh.
Ngan su-mar hi ha-duh ba-kut.
I-wei ar ngut ban don la biang,
Ban ioh sait klat, sha-moit, ki plieng."
54. Tang mar kumta ba-roh ki la sngewthuh,
Ka-ei kato ka 'thei samla;
Ba-roh ki ieng, ia u ki kren khatduh.
Shuwa ban mih na Aspata.
Ki ia-khublei ia ki ar-ngut.
Ia la ki kti, ki ia-kynjut.
55. "Shong suk, Robin, ngi, ngin leit noh sha shnong.
Koit noh kham kloï, ngin nang kit bok:
Kumjuh ia phi, ko kong Julie, nang shong.
Ia i Robin da su-mar hok.
Ha phi, ngi 'i la-wei phyrnai.
Bad ka jingieid kaba ja-nai."
56. Shi sngi ha-dien, wan mih i mei, i pa.
Jong ka Julie sha Gauhati.
Tang tip ba i'u Robin la rah shata;
Da jinglyngngoh ki ia-ai kti -
Bad ban iohi ia ka Julie.
Ka b'la dep wan 'duh mynshisngi.

57. "Julie. nga 'i lyngngoh ban 'i iä phi.
Ba phi don lang bad i Robin,
Na-duh Delhi ban poi sha Gauhati."
La kren ka kmie bad ka peit shin.
Kat-ba Julie ka pynñiad syep.
İa u Robin, da ka syrdep.
58. "Dang shen ma nga bad i papa jong phi.
İa phi ngi la pyrkhath khu-slai.
Ngi tip ba phi la ioh peisa na i,
Na-mar ma ngi ngim shym la ai:
Ngim lah siew dor iä i Robin
Wat la ngi ai shi 'book' boh-pin.
59. "Ko khun ba-ieid, kat-no ngi hun mynta,
Ba phi kheñ kor kyntien jong ngi:
Ngi ngeit phi la dep khlei ju-ban nylla.
Ban wan phai pat sha la ka ri.
Um-mat jong ngi kin rngat jynduh,
Kyntien jong ngi ba phi kohnguh.
60. "Ka khun marwei, nonglum nonglang, phi dei,
Hato phi hun seh khun ba-ieid
Ban im pa-huh marwei ha ri nongwei,
Ban shu ieh beñ ki tymmen bieit ?
Mano iä ngi ban wan ai um,
Ynda la lap ka miet ba-dum ?
61. "Kat-no ngi kmen ban 'i iä phi mynta.
Ba phi kit khia iä i Robin;
Ba in koit kloï, to ri to su-mar bha,
Pynbiang ruh de da-wai da-shin.
Ngin siew ma ngi jinglut jingsep,
Ynda ki kam ba-roh la dep."

62. Ka Juliesha ka phai sh'i mei, i pa.
     Ka dem ar ti ar jat ia ki:
 Ka iam kynud da sur myllung nylla.
     Ba ka la phet lyndet na ki.
 Ka da ku-lar ba kan kohnguh
     Hu-kum jong ki katba ki buh.
63. U Robinson u la i-bit ban mih.
     Sha la ka shnong ban leit trei kam:
 Doktor "Down Town" ia u, ba peit ba khmih.
     U la pyllait tang shu dep bam:
 Kat-no ki kmen ki kmie ki kpa.
     Ban 'i Julie ba ka sngewbha.
64. Ryngkat sha shnong da ka sumo ki wai.
     Ban ioh leit phai sha la ka shnong;
 Saw ngut ha-pdeng, sha khmat ki shong tang lai.
     U bah Robin ha-pdeng u shong.
 Julie syndait u Robinson.
     Ka shong kyrshan ioh u kyllon.
65. Hangta ki sdang khana ka teh `sai-iong
     Ha-pdeng Julie u Robinson;
 Ha khmat ba sngew ki kmie ki kpa la jong.
     Jingieid ki phla ba ki ia-mon.
 Ka la pynbeit ia ka prokram
     Ban leit Delhi ban kloï ka kam.
66. Ynda Julie la dei por leit Delhi.
     Na shnong ban mih ruh tang marwei;
 U Robinson un hap shong thait bun sngi.
     Sha skul ban sdang ia ka jingtrei.
 Ha khmat i mei i pa jong ka.
     Ka phla jingieid kaba nylla.

67. Ynda ha trep b`u shong u sah ki poi,
     U shem jaka pynhiar mynsiem;
 Ki khynnah skul ia u ki ia-lum khroi,
     Ban pdiang bu-rom kum ia u syiem.
 Ki sar pynkhuid ka iing ka dwar.
     Ha-ban da lut u tngit u tngar.
68. Ka dud masi ba-rben na sem ki khem
     Ba i babu in dih pura;
 Jynthiah ki niad pynbeit ba in ioh dem
     Ha-dien ban sngap ia ki khana.
 U Robinson u kmen shi-bun.
     B`u sngew ia ki la kum ki khun.
69. Na-pdeng ki khynnah skul ba wan ban peit.
     Ha la jynsong ki thep phan dieng,
 Ne phan karo, ne sla tyrso b`i kheit
     D`u ba-kysai najan kper iing.
 Shi ruh ki thep u sher-syngkai,
     Ki ai ban sdieh bad shalynnai.
70. Ha-dien b`la dep ai bam ia u babu,
     Ki ieng lain shriak ban ai jingrwai;
 Kum dak jingkmien bad jingsngewnguh ia u.
     Sha shnong jong ki ba u wan phai:
 Sha la ki iing la jong ki phai,
     Tang mar ia-dep ki sur jingrwai.
71. "Kum dak, ka ju-tang hok ha-pdeng jong ngi.
     To shim to deng une u kpieng.
 Ju-nom un sah ha-lor ryndang jong phi.
     Ba ka jingieid kan nang suh sieng:
 Un long kynjri ia ngi ar ngut
     Jingieid nylla ruh kan nym dkut.

72. "Shim shuh sa kine ruh ar phew hajar.
 Ban dap bai leit, bai bam bai dih,
 To leh tip sngi, tip nong bad im a-dkar,
 ĩa ngi shane wat pynsngewsih."
 U Robinson u ai peisa,
 Ha-duh ar phew hajar tyngka.
73. Ka kong Julie ka artatien ban kner
 ĩa ki peisa ba u tyrwa;
 Dang jur jinglut ha ka su-mar su-kher
 Ban ĩoh jingkoit kaba paka.
 "Kein noh, katto la biang Robin.
 Nga la dep ĩoh n'ĩ Mei hynnin."
74. "Lada phim pdiang ĩa ka jynai jong nga,
 Ka mut jingieid hapteng jong ngi
 Ka dang shong per ha suiñ tang kum ka sla.
 Ne lieng kynda khlem u maji:
 To shim, to pdiang, ĩa ka to ri,
 Ha-pdeng erñong sor bah Delhi."
75. "Lada ka long kumta, kumba phi ong."
 Ka Juliesha ka kner ki kti;
 "To ai hangne, ngan ri ĩa ka kyndong
 Ban long sakhi, jingieid jong ngi:
 Ma phi nang eh u maw u dieng,
 To nang dap doh ban skhem ki shyieng."
76. Ki kmie ki kpa jong ka Julie, ki doh,
 Ki dait ia ngab ka khun khatduh;
 La-shai dang step na shnong ba kan mih noh
 Ban poi Delhi kumba la buh.
 ĩa u Robin ki da sngewnguh,
 ĩa ka Julie ba u kohnguh.

Ka Bynta - IV
(HA SORBAH DELHI)

77.   Hadien ar sngi ha sor Delhi ka poi,
           Ka leit sha jaka sah la jong:
       Ka sum ka sleh, ki kam ka trei pynkloi.
           Ki jaiñ ki nep ka kup ka phong:
       Ka ïai kynmaw kyntien i Mei.
           ‘Ban ri bu-rom ka long kynthei.’
78.   Janmiet u Ma Rakesh u wan shong kai.
           Da khmat kaba ‘i-phuh sammut.
       Sa tang shi-por u sdang ban sei jingrwai
           Ki sur myllung ba-ktah dohnud.
       ‘Ki-wei ïa phi ki lah ban klet.
           Ma nga. ïa phi ngam lah ban shet.’
79.   “Kein noh. Rakesh. wat kren biria than eh,
           La sngi “Monday” nga don “Exam;”
       Ka Eksamin khatduh, ngan hap ïa-leh
           Shwa ba ngan ïoh ban rah khu-snam
       Sngewbha, Rakesh, ai lad ia nga,
           Ngi dang bun te, ki sngi samla.
80.   U Ma Rakesh nangta u mih suki.
           Ban leit sha wei um ‘i don mon;
       Kat-ba dang don hangta ka kong Julie,
           Kum ka la-tom u shad pyllon.
       ‘Hadien ka Eksamin khatduh.
           Ha Ekskorshon ngin ïa-kynduh.’

81. Ynda la kut ka Eksamin khatduh.
La don shisha ka jingpynbeit :
Ka Ekskorshon katkum ta-rik b'la buh
Ba ba-roh khoit ki hap ban leit.
Shynrang kynthei ki ker pyllun.
Ia ka Julie ban ioh peit hun.
82. U Punjabi, ba-thap ia ka Julie.
U la khreh lem ban leit Goa.
Ryngkat ki dkhot ka Unibersiti
B'u 'supply' mar artad hangta
Da ka jingkmén bym lah ba-tai,
Samla pule ki leit Mumbai.
83. Ki shad ki kmen ha-poh kamra ka rel,
Na-mar ka dei ka trip khatduh.
Ki 'thei samla ha la ki riam ba-pher,
Ki pynkhih met. pynnoh u shñiuh:
Kat-no ka long jingkmén ia ki,
Bad khamtam eh ia ka Julie.
84. U Ma Rakesh u swait shad lang bad ki,
U sdang kynud ki sur pha-reng :
U thap ka lad ban shad bad ka Julie.
U khyrwait met. pynnoh tyrpeng.
Ryngkat ka shad, ki dih um-soh.
Kylliang kylliang, ki dait. ki doh.
85. U ai shana ia ki nongshad kynthei.
Ia ki shynrang u ai sikret.
Baroh ki bam bad khlem pyrkhat ei ei,
Ba bang pa-lat ka pynkhih met.
Ba ka Julie kam shad bad u.
Ha bam u breiñ da-wai jadu.

86. Kynsan ka kong Julie ka ud pang khlieh,
       Ka shong shi-phang, ban prie kam lah
 Sha ka ba-roh ki sop, ki wan ban khmih;
       Ki spaiñ ka khlieh da ka um thah;
 Ka sliang ka um, kam lah ban dih,
       'I-mat la trei pynban ka bih.
87. Bluit na kamra ka ieng kynsan ban mih
       Sha paiñkhana ban leit ka tieng;
 Bym tip briew shuh, na jynkhang ka kynthih,
       Ba-roh ki lok ki la ma khlieng.
 Ki iälyñiar ba-roh hangta,
       Ka rel ka hap sa-ngeh noh shwa.
88. Ki kjat jong ka na-duh khohsiew sha-rum.
       La lwet hi phom kum u pawdar;
 Ki jaiñ ki nep la sied ba-roh sha khrum,
       Lyngkien ka snam ha-lor ka nar.
 Samla pule ki iälyñiar,
       'Ia ka Julie la bam ka nar'.
89. "Oh ! ka Julie ka la khlad noh na ngi,
       Ha ka tam'sa, ka shad sngewbha;
 Kumne ba kan wan jia, ngim khmih lynti.
       Naba ngi long tang ki samla:
 Sep-ei, Julie ka dur bhabriew,
       Ynda la pait u khiew syntiew."
90. Ki bor pu-lit ki la wan peit iä ka,
       Ki lap i'u kpieng na-poh ryndang,
 Thui u la dkut, soh kpieng sha-poh nala:
       Ka met lyngkrang, ka thiah lyndang.
 Ki jaiñ ki nep, ba-roh la pei,
       La 'i be-jot ka long-kynthei.

91. Sha hospital sorkar la kit ka met.
       Khu-bor la phah sha sor Shillong;
 U 'Principal' tang sngew, u 'phone' pynstet
       Ban tip ti-kna kumno ka long.
 U tang shu tip, u la iam kthang.
       La kum ka kmie u La-pa-lang.

Ka Bynta - V
(HA LA SHNONG)

92. Tang ioh khu-bor ba-kthang na-poh Delhi
       Ba ka Julie na rel ka hap,
 La dum ka bneng ia ki tymmen ba-pli.
       B'la wan lynshop ia ki ka pap.
 Ka met ka sah ha sor Mumbai
       Mynsiem jong ka la her sha rngai.
93. U Robinson ryngkat ki kmie ki kpa.
       Ki kur ki jait jong ka Julie.
 Ki shong dorbar lem bad nia-kha pa-kha.
       La la ki nia ki ia-pyni.
 San ngut la jied ban leit Mumbai.
       Ban kit met iap na ri bajngai.
94. Ha-dien shi-sngi, naduh Mumbai, Delhi.
       Sha sor Shillong, ha-dien sha shnong;
 La kit na suiñ ia met jong ka Julie
       Ba la dep thep ha-poh ka krong.
 Lynñiar ba-roh ka shnong ka thaw,
       Tang 'i met iap ha-poh phyllaw.

95. Sang sot mai blei ki kmie ki kpa ba-pli
 Ba kum kane ka wan jia long;
 Ha-pdeng jinglong tymmen, nang kham tyrdi,
 Ban iap thad rong. jngai na la shnong.
 Ban ia-kren briew kim lah sngewthuh.
 Ba la duh noh ka khun khatduh.
96. U Robinson tang mar iohi met iap,
 Khlem leh raiñ shuh u la kyrkait;
 I'u samla briew ba-pli la shet ka pap,
 Katb'u dang wad i'u maw shongthait.
 U jaw um-mat, u pait dohnam.
 Ba jingim briew dei puriskam.
97. "Ah ko Julie, ko khun khatduh i Mei.
 Kumno kumne ? Ngam lah pyrkhat.
 Hato phin shu ieh noh ia nga marwei
 Haba nga kwah ban im ryngkat ?
 Shano ka dur u 'Tiewkulab
 Ha dohnud nga b'la dep shon shab ?
98. "Hangno jingpang mynsiem pa-lat kane
 Ka jingkhlad noh kyndit jong phi ?
 Ka thlieh ar liang dohnud kum i'u Dante
 Ha sur 'ka Divine Comedy.'
 Ia Beatrice u la duh ei.
 Mynba ka dang ha sla pyrthei.
99. "Ban shem ia ka u hiar sha trai dujok,
 U kiew sha-duh ki mawsiang bneng:
 Ia Beatrice b'u sngew kum ia ka lok.
 Khlem thait u wad kylleng kylleng.
 Ka Beatrice, ka 'Thei samla
 Ka la dkut noh u sai-muka.

100. "Ba kum u sim Rynñiaw bad Sohlyngngem
 Ki suh khongpong sha-poh law bah.
 Ha la u jong u skum ki ïa-thaw sem,
 Na-mar i mei i khang pyrshah:
 Na kut pyrthei ki ïakyn-ud,
 Bad kut jingim ha jingsahnud.
101. "La ki ïakhlad ha-pdeng um-mat um-pung
 'Tengkhat ki dang ïohsngew kylliang;
 La ka dohnud ïa ki kat-no ka dung.
 Ki dang ïohmad ki sur ba-syiang.
 Ha sla pyrthei ki dang ïoh khih,
 Wat la ki ban ki jingsngewsih.
102. "Ban da ïa phi ngam shym ïa-i-thuh khmat.
 Kumne ïa nga kan nym wan jia;
 Ngan lait ban ïaid lynti kaba sohsat.
 Ki riat ki ram ki por samla.
 Katta kynjai h'i trep la jong.
 Ha-pdeng ka bneng, ha nongkyndong.
103. "Ngam lah sa-tia ban klet kito ki sngi.
 Mynba ngi dang ïa-shem nyngkong:
 Kat-no ka ktah tynggeh ïa nga. Julie.
 Haba syndah bad nga phi shong.
 Bad ba phi ong, 'wat peit sha wei.
 Nga don ka Ngap, nga, ka Kynthei'.
104. "Ha miet shai bnai ar ngut ha trep ba-tdem,
 Ia 'Morning has broken' phi rwai.
 Phi ong ïa nga da ka kaitar ban tem
 Ha sur myllung ban kyndoh ksai;
 Nga sngew ka long ïa ngi ka bneng,
 La sur khasi ne sur Phareng.

105. “Haba i mei jong phi ïa nga i suk,
         Ngam tip a-ïu phi pat phin ong,
 U khun myllung, khun swet, u khun ba-duk,
         Ba im ba sah ha `nongkyndong.
 Kat-no dohnud jong nga ka shad,
         Haba phi khot ïa nga, ‘Sweet Heart.’
106. “Shu lyngkot ei ka rta shu kha-ma-kha.
         Tang na ka daw u khar Delhi:
 Na-mar ïa dur bhabriew ym don tyngka
         Ne dor ban thied kum mar kha-ïi.
 Kumta u kput bad miet bad sngi
         Ban dkhat syndon jingim jong phi.
107. “Sep-ei ba-roh ka ju-banlak b`la khlei.
         Ha por ba ngi ïa-teh `sai ïong;
 U khnam b`la siat ïa ka soh-pdung um shei,
         U phai kylla ryngkap la jong.
 Katto ïa phi ngam ïoh-i shuh.
         La dait masi. syntiew ba-phuh.
108. “Mynba ryngkat bad nga na Gauhati
         Ha-duh ban da poi top sha shnong;
 Phi shong kyrshan ïa nga bad kjat bad kti
         Ban kham jem met, lait king ba-ïong;
 Ngam poi pyrkhat ne lah sngewthuh.
         Ba dei pynban ka sien khatduh.
109. “Kat-no nga kmen ha-poh ka “motor car”
         Haba bad nga ryngkat phi don,
 Nga sngew pa-lat ‘Ka Last Ride Together’,
         Lyngba su-rok nongbah London:
 Ha-lor ku-lai ki shad kynting,
         Ki ‘shi-ba-ieid’ u Lord Browning.

110. "Hapdeng ka jingmuja kaba katta,
         U Rang samla u phai thylli;
 B'u shah kyntait ha-dien ka ar kynta,
         Ynda la dep jingiaid lynti.
 Sha-dem ba-rhem jong ka samla,
         Ki long syngkhlieh tang ar kynta.
111. "Tang ar kynta u ioh jinghun ka doh
         Bad ka 'Ba-ieid' ia u kam treh;
 Ka syep ka syar u theh ha kaba khroh
         Sep-ei ba-roh ka jingialeh.
 'Bai, bai, katto la biang,' ka ong,
         'Ngan leit phai noh sha la 'U Jong'.
112. "Ma nga ruh de thik kumba long ma u.
         Jingsuk mynsiem kaba ja-nai.
 Khlem artatien sa-tia kumba nga thmu.
         Kan wan phai pat na ri ba-jngai.
 Kat-ba dang ieng dang paw mei 'ngi
         Ha-pdeng ka kper u 'Tiew-lili.
113. "Jingim u briew pleng long tang ka syrngiew.
         Kaba paw dur tang ba dei sngi;
 Ka long ruh de tang kum ka jingphohsniew
         Ba pynking khlieh. shad samtawi:
 Pynban ba-roh, shynrang, kynthei.
         Ki jawdud sah ia ka pyrtnei.
114. "Shithi nyngkong ba nga la thoh poitri.
         Mynba phi dang pule ha sor Delhi;
 Ki wan pha-lang mynta ha khmat jong nga,
         Tang kum pharshi ka-ei ka ban wan jia:
 Mynta ha-pdeng jong phi, ha-pdeng jong nga,
         Ka don ka lyhuh ba-iar bad jylliew bha.

(Shithi nyngkong ba u la thoh)

‘Naduh nga tang shu ‘i ia phi,
Ka pher ka wan kynsan ha nga;
La nga dem kai, ne iaidd lynti,
Ha-poh sha-dem ka jingtyrha.

Ia nga la teh d’u kynjri heh
Bad ngam lah te ban thung thapniang,
Wat la klong snam u iai kyndeh.
Haba iöhsngew ki sur ba-thiang.

Ko puri blei, ki Hamsaia,
Ba-lei phi shong hangto marwei ?
Ba-lei phi phai ki khmat sha nga.
Kumba phi don kyntien ei ei ?

Julie, ba-ieid, iä-thuh ia nga.
Ka-ei kata ha-poh sha-dem ?
Kynsan ka rhem kum ka pa-jwa,
Ka ding sha-poh. sha-bar ka tдем ?

Nga tip phim lah shane ban jam,
Ki kti jong nga ban iä-pyndeï,
Ia phi kumjuh la teh la-kam,
Kumba phim dei na snieh pyrtnei.

Na jngai pyrtnei, iä phi nga peit,
Kat-ba ma phi ki khmat phi suh
Shaba u shong jylliép u phreit,
Uba pyrshang ban mih na ruh.

Hato kumno ngan leh, ‘Khatduh’ ?
Ban don bad phi nga thrang hir hir,
Ban im ban iäp bad phi ha-juh.
Kumba jawdud i’u soh-manir ?

Hato phin plie jynkhang ïa nga,
 Ba ngan ïoh rung tang ha mynshem ?
 Ki um maw-siang ban dih nangta,
 Ha-dien jingleit noh ka pyr-em ?

Shyrkhei ïa nga ban tur marwei,
 Pyrshah ka ding ha-pdeng ka thma;
 Ka lyhuh jylliew la kum ka thwei,
 Kam don jynkieng ban pun shata.

Wat la ba-roh ngan sa duh noh,
 Ka spah, bu-rom, kyrdan longbriew;
 Lada ïa phi nga lah ban ioh,
 La kup ïa nga ka jingphohsniew.

115. Ki kur ki kha, ki lok ki jor ba-roh.
       Na-jan na-jngai ki wan sngew lem,
 Ym don i-wei ruh de ban khlem ïa-roh.
       Jingim synlar, jinglong ba-tlem
 Jong ka samla dang khie ba-pli,
       Ba kut shuwa ban ioh dikri.

116. Shi sngi ha-dien, ka prosesheon ba-khraw,
       Ban leit on tep ïa ka Julie;
 Ki lum ki lang sawdong jong ka phyllaw.
       Ha-mar ka por b'la noh ka sngi.
 Kan sah kynmaw pa-teng pa-kit
       Kum maw-bynna, ki piramat.

17. Shuwa ban sei ka met, sha lum ban rah,
       U Robinson u kren khatduh;
 "Khu-blei, Julie, leit suk sha-poh Maw bah,
       Ka Mei ka law ban ïa-kynduh.
 Ha ïing u Blei ban ïa-bam kwai,
       Jingkheifñ ban ai ha khmat u Trai.

118. "Katto ma nga, marwei hangne ngan rkai,
     Ia phi ngam lah shuh ban ia-shem:
 Ju-nom phin long ia nga tang kum ka rngai,
     B'la ksan 'longjot, la ieng dawrem
 Sep-ei ia nga ki um-mat kthang,
     Sep-ei jingbthei jong ki um-ksang.
119. "Ba kum u briew ia phi nga la pyrkhat.
     Kat-ba nga lah ka buit ka bor.
 Sha-poh iingsad, ngan btin ban rung ryngkat
     Kum Mahadei jong ka Mynnor,
 Ngan tei ia phi, du-lan paki.
     B'la stah kynroh ki larmoti.
120. "Ka saiñ-dur blei na jrong ka long khongpong.
     Jingmut u briew kam ia-hap dur.
 Jingim pyrthei ka long tang ka rongphong.
     Bad-no bad-no kam ia-teh kur.
 U briew ban ioh ia ka un iap,
     Ka mu-hor ksiar ka jingbam sap.
121. "Wat kheiñ thala du-stur khasi khara,
     Ka suit ka shor, shongkha shongman;
 Dei tang h'u khun tip briew, tip kur, tip kha,
     Long-iing, long-sem, ka dur kan wan.
 U khyllah jait, khar-lieh khar-iöng,
     Ka ksing um-ngap u wad ban khlong.
122. "To long ma-phi, ia nga, u 'lur Mihngi,
     Kat-ba marwei hangne nga ksaid:
 To thang sha-rak ioh nga ba-kla lynti,
     Ne, tang shi-teng ka met ka Iwaid.
 U Maw-kyrteng, Maw-nam ngan tei,
     Ban im kyrteng, pa-teng la-wei.

123. "Ah, Blei ba-khraw, ba dap tang jingisynei,
 Wat pynhiar kput i'u briew ba-pli.
 Uba im sngi ban shrip jingim ki-wei,
 Kumba la jia ia i Julie.
 Tyr-ut ka smer, ka khlam ka ngoh.
 Un kit uta uba don khoh.
124. "Khu-blei. Julie. ia nga sah tang jingdum.
 Ha-pdeng ka thwei synñia marwei;
 Ynda ia nga la dkut u `sai-hukum,
 Ngan wad nyngkong phi don ha-ei:
 Nang pynbeit ksai ia ka sa-ron.
 Ban ioh kyndoh u Robinson."

KA IAM PANGNUD HA PHYLLAW IINGMANE LUM JYNTEP SHNONG

Da u Thomas Gray

1. Sur tied baje iap briew jong ka premmiet.
Ka iam myllung sha-phang 'jan ma-dan phlang,
Nongrep sh'la iing u kiew ki thiep, u khmied,
Sah tang jingdum ha ka pyrthei ba-tmang.
2. Kynsan na nga ki lum tym pang ki lngaid.
Bad ha haw haw. jlam jlam ka jingkyjah;
Lait tang ka sur ngap-tung thapniang b'u plaid
Bad sur baje ha ryndang muid ba-wah.
3. Lait tang na khlieh u mot sop sla jyrngum
Ka dkhoh khap piw i'u bnai ka phai lyngkdong,
loh u khongngoid kamra thiah miet ba-dum
Bad thut ka shong jar jar kumba ju long.
4. Ha syrngiew dieng thyrgum, bad dieng thynrom.
Haba thain pnur u phlang ha lum jyntep.
Hangta ha-poh 'liewlong ki thiah ju-nom,
Ki 'pa ku-long kyndong, ki sngi b'la sep.
5. Ki 'er batemon, batesi jong ka phyrngab,
Ki sim - puhdieng jrong-tdong na la ki skum;
Ka sur kynih u syiar, ne sur 'si dab
Kim lah ban kyrsiew shuh ia ki na khrum.
6. Ka lyngwiar - dpei kan nym meh shuh ia ki
Ban pynbun kam shet ja ia la ka tnga,
Ym don khunrit ban dang ap khmih lynti,
Ban doh ban dait, ban snoh ia la i pa.

7. Bun sien ki ot i'u kba da ki ra-shi,
Ia ki nur-um ki tih ka ktieh dam bit;
Kat-no muja ban lur da ki masi
İa ki diengbah ban pom, pynthor ba wit.
8. Wat ai ka threw-burom kan beiñ ĩa ki.
Jingkmen ba-syaid, nu-sip bym lah ba-tai.
Lymne ka jingbhabriew kan rkhiē pharshi
Jingim ba-duk, shi sur khlem jingku-slai.
9. Ka jingkyreit ki khun bi-nong bi-shon,
Ka khmat bhabriew, ka spah ki bym lah thep.
Ka ap kumjuh ĩa ki, kynta dusmon.
Ba khraw-burom ki ĩaid sha lum jyntep.
10. Lymne ma phi ki `riewkyreit ba peit
Ia mot jyntep ki duk, kyrteng bym thoh;
Haba sha ĩingmane la rah ban leit.
Ki sur ĩaroh ki kiew sha-duh ki lyoh.
11. Hato ki shyieng nongĭap, shynrong durbriew
Ha met b'la ĩap, mynsiem ki lah pyndap ?
Da `tien ĩaroh jingim pat ban kyrsiew
Ne leit pa-siaw ha shkor jong ka jingĭap ?
12. Khlem pep hangne ha-poh jyntep la thep
Ia ka met ĩap ba-klang ka ding jingblei,
Kum kti patsha ba la synshar khlem pep
Da sha-ra-ti ba-ĭam, ki sur ki shlei.
13. Hynrei jingtip ĩa ki, ka nongkynti.
Hajar ki snem ym don ba `i ne tip,
Jingduk ta-sam ka khem japu ĩa ki,
Sah-kut ka nam ki duk, ba-sniew nusip.

14. Don kyrhai bah ki moiñ, ki larmoti,
Ba thiah lyngngai ha trai duriaw jylliew;
Don kyrhai bah ki 'tiewphuh-jlop khlem 'i.
Ba blad jingiew ha ri kynjah wei-briew.
15. Ki nong "Hapdem" da ka sha-dem shipai.
I'u syiem thombor ki ieng pyrshah tynggeh;
Ki "Milton" shnong, hangne ki thiah lyngngai.
Ki "Cromwell" snar, khlem snam ki jop ia-leh.
16. Ki sur ia-roh ki mih na iing thaw-aiñ
Ia ki jingpang, jingjot khlem da ai li;
Ha shnong ban dap u kba ki kynton smaiñ
Ban paw kyrteng ha sla ka histori.
17. Jingduk ia ki ka ban maw-mon syndet.
Ka hok ka kiew, hynrei ym ki kam sniew;
Ki kiar ia snam, na-mar jingthrang kiew khet.
Ba khang khyrdep jingisn-ei i'u khun bynriew.
18. Ka thma mynsiem ban len ia jingshisha.
Ka tep eitmiaw ia jingsngew-lehraiñ briew;
Ne ban kynton ka spah, sa-rong thala.
Ha ding ki blei, ka tдем iewbih ka kiew.
19. Jngai bak na ka huri hura pohjait,
Jingim ba-beit, shi-sur kim ju sakma;
Lyngba ka them jingim ba-suk ki iaïd,
Lynti, ki bsiat, u ksai ka duitara.
20. Kum ka bu-rom ia ki nongiap b'la khlad
Ia shyieng jong ki ha kpep la thep ri bha;
Ryngkat ki sur jingrwai, nongthoh ba-stad,
Kiba pyrsad mynsiem nongiaïd nangta.

21. Kyrteŋ bad snem jong ki. myllung ki thoŋ.
Ban sah kyrteŋ da sur pang-nud la buŋ;
Ki ktien Baibel ki kren ha ki kynroh,
B'u nongkyndong un nang, a-kor ban khluh.
22. I'u nongkyndong tang mar ĩa-ĩap. ba-roh
Ia u ki klet. U ruh u hun kumta;
Pyrthei be-rong ne spah u khlem buŋ khoh,
Da suk mynsiem u pdiang da mon sngewbha.
23. Ha-poh sha-dem jong ka ba-ĩeid u dem.
Ban pdiang um-mat shwa ba ki khmat kin khap.
Na 'liew jyntep Ma-riang ka ĩam sngewrem,
Ioh briew ki klet mynsiem jong u b'la ĩap.
24. Ia phi ki tip-burom. nongĩap khlem nam
Sha-phang jong ki kine ki laiŋ nga thoŋ,
Lada kum nga. phi sngew ĩa phi ka sham
Khana phin thoŋ. ĩa nga ka jingĩa-roh.
25. Rynghat uwei u 'riew-tymmen u ong.
'Bun sien ĩa u ngi' i dang step phyrngab
B'u ĩaid kynther umjer. lynti u prong.
Ban peit kĵat sngi ba-shat ha lum ranab.
26. 'Ha trai diengsoh ba-khih shane shatai,
Syngwiang thied dieng ki pur sha kliar,
Ha por mih bnai, hangta khlem 'i-khu-slai
U shong shanti ban peit ka wah ba hiar.
27. 'Ha lyndet khlaw u puh sam rkhe pharshi,
Marwei u shong kyrngah ban thnum kyrblok,
Dyngkhui la kum u 'kai pukir ba-pli
B'u shong thapngab la kum u 'men ĩap-lok.

28. 'Ha kawei pat ka step nga khlem 'i shuh
La ha lum phlang, ne trai u dieng b'u bang,
Ne ha-rud wah, jaka ba u shait juh.
Na khlaw ne ma-dan phlang u shu jah jlang.
29. Met ĩap jong u sha ĩingmane la rah,
Ryngkat paidbah ba-ĩam kynoi sam thiah;
'Khie leit ban peit, pule. phi kiba lah
Ki dak b'la thoh h'u maw hajan diengshiah'.

The Epitaph - Ki 'Tiensahnam

30. Hangne u thiah ha-poh ka pneh Ma-riang,
U khun shem pap ba-ĩap khlem nam khlem spah;
Ki stad kim beĩn na-mar ka jinglymbiang,
Ka 'mat sngewsih ha u ju-nom ka sah.
31. Nongmei jong u ka ĩar. mynsiem ka sngur,
Jingbha b'u don, ka nongkylliang ki blei;
Da ki um-mat sha ki la-not u tur
U lok ba phah ki blei d'u briew ba-dei.
32. Ia kyrdan briew la jong um kwah wad shuh,
Ne kdew ka lait ki lok, thiah sem dara.
Ki ruh kumjuh ha jingkyrmen ba-kyũh,
Ki dem sha-dem u Trai, u Blei u kpa.

(An Ode to Omeltisha)

1. Omeltisha ba-ieid jong nga, ko Taj
     Bibi ba-thiang, khu-blei shongsuk;
     Ka por la dei. la iaïd ka sngi u bnai
     Ba ngan her noh sha-bar mu-luk
     Hangta ban sah jngai, jngai.
2. O ! 'diang ka kti ka-mon ba syep jong phi,
     'Diang seh, to ai ngin ia khublei;
     Naba ka por kam shah, ia nga kam ap
     Hangne ban shong, hangne..... hynrei,
     Ban her kat sha ba lap.
3. Omeltisha, ngam shym la tip. ne i
     Lypa, kumne ba kan wan jia;
     Mano ban leit pyrkhath, mano ia phi
     Ban khmih lynti, na-mar ma nga
     Ngan her sha bym iohi.
4. Nga ju pyrshang doh im doh iap, hynrei
     Ngam lah satia: Nga iai pyrshang
     Bun sien bun wat, nga thaw da bun ki lad
     Kumno ban klet noh jak, sha-phang
     Ki sngi pynhiar synjat.
5. O ! ban ong hi, ban nym kynmaw ia kum
     Kito ki sngi, O ! ban ong hi,
     Kumne, kumne ia ki ban klet jyhdath,
     Nga sngew, O ! nga, ngam'sngew lah phi
     Ban klet, khlem ki um-mat.

6. To ieh kam pher, mynta to shah ïa nga
Shaba nga thmu, shaba nga mut;
Khlem kheĩn ki shiah, khlem kheĩn ki tram, to ai.
Shata ngan her; wei nga la kut
Jingmut, shata ngan phai.
7. To pdiang ka shympriahkti ka-diang jong phi
Khnanng ban kynmaw ju-tang jong nga;
To pdiang ngan da bsuh biang, 'sahti ngan buh'
Ha-lor ka sos-ku-lar nylla,
Jingieid ban nym klet shuh.
8. Hangne ruh don sa ka-wei pat ka snap
Jong ka jingieid; mynta ïa ka,
Kum dak jingieid nylla, ngan ai ïa phi;
To shim to peit, ïa ka, ri bha,
Ha ban da sep ka sngi.
9. Ka Tlang dait thah, ka Lyiur am rang, ïa phi
Kin bud kin snoh kum soh-byrthit.
Pyrem, Synrai ruh man ka por, ha shkor
Jong phi kin rwai. La khriat la shit.
Jyn-ai jong nga, kheĩn kor.
10. To ai 'sahti sotti, synjat jong phi
Kan ïai phyrnai bad ïai tyngshaiñ,
Katba nang iaideid kham jngai ki sngi ki bnai:
Kumjuh to ai kan nang pynshngaiñ
Ka dur ba-pyllun bnai.
11. O ! nga tip hi, Omeltisha ba-ieid
Jong nga, ko 'sahti ksiar synjat
Ki blei ïa nga : la phi ju-nom ngan deng;
Kat shaba leit ngan kit ryngkat
Sha duh ki mawsiang bneng.

12. Kumta marwei hangne phin sah, hangne
La tang marwei phin shong, ha-pdeng
Ka jingkyjah, ka miet ba-khriat, a-ïom
Daitthah; kat-ba ma nga kylleng
Sawdong ngan shang ko-dom.
13. Shong suk kong thei, ko khun santer i mei.
Wat la shisha mynta sha jngai
La tang marwei ngan jngi kum u dohkha
Ha thwei ba-ïong synñia, ynnai
Ka ud ka khieh pisa.
14. Ha la i iing ba phi la shna kyrpang,
Ïa nga ban ai ka jynbuh khlieh
Ha l'i rympei ba skor ki puriskam
Sha-wei sha-ar khlem kieh,
Ban heh ki purinam.
15. U lyoh ba-ïong un kiew tyngkong, nangta
Ka miet syn-ñia kan sam bylla:
Kong leit, wat klet ïa nga, kynmaw kyndong;
Kumba nga la ku-lar mynshwa,
Kumta ju-nom kan long.
16. Haba 'eriong ïa phi kan rong sawdong,
Haba kan kit kynting ïa phi.
Wat klet mo, leid, ka shynriahti la jong
Ban rah ban peit ïa ka 'sahti.
Ka sos-ku-lar nyngkong.
17. Bun sien ki Sim-tyngwieng die kmie kin swait
Ynda kynjah marwei phi shong :
Bun sien da sur Rynñiaw kin oh Myllung
'Kan pher a-ïu bad nga', kin ong,
'Lada ïa dei shyieng krung'.

18. Kin siaw kin rwai, nangta kin put kin tem;
Jai kin pynpar ki khat-ar skit.
Ki laiphew sur, ha ksai ka Duitara
Ki nong-mynta; Dohnud phin shit
Kum ding ha-poh shula.
19. Ki puriskam ryngkat ki purinam,
Ki kot khyllah, ki dur kynsha.
Bym nud peit shuh ki `riew tip briew tip blei;
Ki jait bi-tor ba iew jingsma.
Ban jop ña phi, kin sei.
20. Ynda kumta Omeltisha nylla
Jong nga, hato phin klet noh jlang
Ia nga ? Hato `sahti ha shynriahti.
Durshon, ñit-khmih jong phi, kin klang
Sha khat-ar snem lynti ?
21. O ! em, Kong thei, O ! em, wat da lei lei
To sah bad nga kumba ma nga
Bad phi nga sah. To ai pyrthei khlem kut
Kan kyrsei dud, ma-riang thaba,
Na-mar syntiew ki skut.
22. La la sha jngai, kumba sha rngai, shata
Ngan suh; katba phi pat khlem khih
Khlem ksar phin sah hajuh. La la shi jur
Ka-wei ka sur, kan lei la mih
Ha ar tylli ki dur ?
23. Da lei lei ruh wat sngew syn-ñia, na-mar
Ma nga jngai bah na phi ngan sah:
Dohnud jong nga kan shad, na-mar ña ka
Jingieit nylla ym lah ban ktah,
Ne khmat ban sam lyngba.

24. Kumta jingieid jong nga ïa phi kan long;
Katba nang jngai na khmat jong phi
Haba nga shong, nang jur jingitynnad
Kumba peit dur na balkoni,
Jaka ba pynjem khmat.
25. Shaba ngan sah, ka khmat jong phi ban sam
Kam lah, pynban kum ka "toid slait" ?
Kali, khmat phi, nga ï ka nang phyrnai.
Bad kum ki rong ba siat phyrnai.
Na krem u Mawlynnai.
26. Ki 'Thei dang khie, ki 'Rang ba dang khluud snam
Tang jngai khyndiat na la 'I Jong'.
Tang jlan khyndiat i por ban ïashem pat.
Khuk khak pyrthei kan theh khongpong.
Duriaw jingieid kan rnat.
27. Pyrthei jong nga bad phi pat de kan long
Da kumwei pat : Ki-wei kin blad,
Ha-dien ki por ka jingïakhlad; kin btai.
Ynda soh-ngang ba-kthang ki mad
Hangta ha ri ba-jngai.
28. Shisha u Columbus, ri Spain bna nam,
Shi sien-pyrkhat ïa la ka ri,
Ia ka ban ieh, um lah khlem ki um-mat;
Nga ruh, kum u, nga sngew ïa phi.
Haba nga dei ban khlad.
29. To ai mynta, shñiuh khlieh jong phi ba noh
Rymphai, la kum shñiuh-khlieh saw reng
Jong ka puri, ba beh ha por synrai,
To ai ngan doh, u-wei ngan deng.
Ryngkat sha ri bajngai.

30. Shong suk 'Kong Thei', naba la tied khat-ar
 Baje: kun shitom seh, wat iam
 Kumta, mynsiem jong nga ban dung kura:
 Phi kwah sha paradais ban jam -
 Khu-blei, ngan leit noh shwa.
-

An Ode to Holidays

1. Ki lum ki wah, ki khlaw ki btap.
 Ha-dien jingkhlad kynsan jong ka Synrai.
 Ki sdang ban kup ban sem phylla;
     Mynstep ki phong
     Ki jaiñ sala.
 Mynsngi ki phong ki jaiñ
 Muka, mynmiet jrop jrop
     Um-mat ki jaw.
2. Tang poi aïom kyllain kombor,
 Ki sim ki her sha la ki skum:
 Kat-ba nang jur ka jingdait-thah.
     Katta nang pah
     Ki ñiangkynjah:
 Ki lyer ki ñaid khia-thew
     Kum ki mynder.
3. Ka dei aïom ka jingjai-jai,
 Ma-riang kum Thei laiphew san snem
 Shuwa ban kren, ka khmat ka ngu
     Nyingkong sha tbian,
     Nangta ka sdang:
 Ñiar ba kan kren, shyntur
 Ban plie, lada ña ka
     Ym don ba thie.

4. Tang kut ki por kyrdem shi-pai,
Khynnah, khyllung, samla samhoi,
Sha-lor ki lum ki leit ban rwai;
    Kum Ja-la-eit:
    Ki laiphew sur:
Nangta ki siaw, ki iuh
Lymmuh, na-mar la kut
    Ki sngi shong skul.
5. Harud ki duit, ki wah ba-tuid,
Ha-lor ma-dan ba lam byrtem.
Ba ker sawdong ki 'Law lynnong,
    Shata ki her
    Ki Thei samla.
Ki Rang-dajied sawdong
Ki shong, ban ker ta-wiar
    Ki mem la jong.
6. Kat-ba khiew doh ki sdang ban rkhie.
Kat-ba ka ding ka nang byrngem
Kumjuh ma ki ki ia-rkhie lang.
    Ha-dien 'liangsbai
    Ba thoh syntiew
Ki sei na bek, sha-bar
Ki phriang, hangta jadoh
    Ba-stem ban pdiang.
7. Shuwa ban taw ha shyntur-ktien
Shuwa ban dait ka kshong ba-iong
Ryngkat ki khlieh sha-poh ki nguh
    Sha jrong ki khmied:
    Ban kham shong khia
Ka rong ka taw, ki d'wai
Pynbud d'u ksai solo
    Jong ka Kaitar.

8. Kine ki dei ki sngi shuti
Ki sngi ba-dap tang jingmuja;
Dei kum ha-pdeng kine ki por
Ba shang bam lyer
U Sim-sohphoh.
Pyrthei pyllun ka shad
Mastieh, na-mar jingwan
Ki sngi shuti.
9. Te nga la khmat nga phriang sawdong
Nga peit ki lum, nga peit ki wah.
Ki dieng, ki sieij thynram ki ieng
Rymphai ki kshaid
Ki noh tyndai:
Ba-roh ki sngap, ki peit
Pyrkhat, kat-ba ki briew
Ki dang ia-shad.
10. Ki sim ki doh, shano ki phet ?
Shano mynta ? Hato ba-lei
Ma ki kim rwai, kim bam khana,
Na-mar la poi
Ka sngi tamsa ?
Jar jar pynban na la
Ki skum ki shong, ki peit,
Shyntur ki kbum.
11. Ki sngi ki stet, ki miet ki jlan.
Na-mar la dei a-iom shuti:
Ki sngi sngewbha, khyndiat kynta,
Ki sngi sngewsih,
Ki wan ki mih.
Bad kum ki miet ka Tlang
Dait-bniat, ki iaaid suki
Kum ka mattah.

12. Kumne ma-riang ka phong sopti
Tang mih pyrtnei ki sngi shuti.
Kat-ba ki briew ki leh phuhmat.
Ma ka pat de
Ka jaw um-mat;
Na-mar u thah ĩa ka
U tap, kumta ma ka
Jar jar ka sngap.
13. Te nga haba nga ĩ kumta,
Kat-no mynsiem ka khih pisa:
Hato ba-lei ma-riang marwei
Ka shong shanti ?
Ka dei ka por
Ka jingĩakhlad, haba
Ki lok na nga kin phet,
Kin ieh jyndat.
14. Ki sngi shuti wat la ki dei
Ki sngi sngewbha, pynban ki bud
Ki jingsngewsih; kumba Ma-riang
Ka shong bynĩiaw
Tang mih ka Tlang:
Nga ruh, kat-no dohnud
Ka kad, haba pyrkhat
Ki sngi ĩa-khlad.
15. Jar tang shi por nga dei ban khlad,
Jar tang shi por nga dei ban ieh,
la la ki lok ban ĩa-khublei,
La jar katta,
Nga sngew pisa.
Wat la nga tip ym slem
Hadien, ngan ĩa-shem biang
Ki lok ba-thiang.

16. Ko sngi shuti phi tang wan mih
 Ha khmat jong nga, syndon ïa nga
 Phi pynkynmaw 'Kyntang ïa-wai'
     Haba ngan paw
     Ha khmat U Trai;
 Lyngba jong phi, lypa
 Nga ï. ka dur Soh-ngang.
     Ka sngi khatduh.
-

An Ode to Ferdalyne (in English)

1. I can never forget that day.
     When you and I had met;
 It's like a real drama we play
     The first short scene we set.
2. You came that side with intention
     To find a friend you need;
 An appointment made with some one
     Failed you, but me to meet.
3. Such a day, oh ! I can't forget
     In Eden real I find;
 To bring me close to you, and yet -
     A story to rewind.
4. From your whisper, I came to know
     The burden you shoulder,
 It melts my heart with deep sorrow
     To hear a "quit-lover".

5. I know full well you are in need
Of one beside your side;
To console you and your heart-beat
In time of woe and tide.
6. Where could you find a faithful friend
At this hour of show ?
Who would not smell of your fine scent
For home before they go ?
7. Such a blunder, once committed,
None is able to mend;
A balloon once free has been set
No hope to see again.
8. Oh ! dear, I really feel for you.
So unlucky you are;
At this moment what can I do ?
Away I do stay far.
9. Cursed be a girl, who had a friend
Just for a night or two;
Cursed be a boy, who jumps the fence
To break a gateway through.
10. Stay back, my Love, in quiet land,
"Take care of self and son;
The ups and downs that you with-stand
No doubt, will change season.
11. Take rest, my sweet, before I go,
As time waits for no man:
The flight I take, is tomorrow -
Away from this homeland.

12. From distant place I shall n't decline
The prayer for your good sake;
If Heaven's plan is well designed,
A home I wish to make.
13. Fear not of prison bar and rod,
That set us two apart;
It may call forth the rage of God
To wound the broken heart.
14. I know, you know, and well we know,
There's an ocean between;
Neither of us can come nor go
Though sight it can be seen.
15. Nature has made in such a way.
To see only 'beauty'.
'I love you, dear, it is okay,
You cannot sleep with me'.
16. Facial beauty very often
Can make ev'ry man mad;
An ugly face, how innocent,
Makes him extremely sad.
17. Most men care best for the outside,
Not willing to go deep;
A fierce devil may live inside
That smiles at them to weep.
18. Wherever beauty travels free.
There jealousy resides;
A friend may turn an enemy
For beauty's sake he fights.

19. Beautiful face often betrays
Young men, even the old;
Blindly they pick up on their ways,
Copper, instead of gold.
20. Where could you find an agony
Greater than what we had ?
Is n't a curse, and tragedy
To set us two apart ?
21. Had I the lamp of Aladdin,
I would not be like this;
The right partner I must have seen,
The glory of our bliss.
22. Just for your sake, out of pity,
I had to leave my flat;
That stands as pride and memory,
Surpassed in works of art.
23. If God punishes me in hell,
For taking you as my mistress,
I should prefer the world to tell
'Relieving the distressed'.
24. I should prefer to stay in hell
Under your soft bosom;
To all beauty of Heaven cell,
The joy, I derive from.
25. Weep, no more, dear, the sky is clear,
Listen to birds' sweet song;
The world may shed a flood of tears -
To die with you I long.

An Ode to Ferdalyne (in Khasi)

1. La dum ka pyrkhat, bym kup shuh ka khan,
Khlem da poi pyrkhat, kumba pom pyrthat
Tang sngew ia ka sur kaba mih kynsan
La kum ka "koren" ia nga trait ka bat.
2. Nga tang shu ioh-i ia dur ka jong phi
Na-duh ba phi wan ban tur 'jan jong nga,
Ngam lah ban peit slem ia khmat ka Mei-ngi
Ba sam sat syllang kum ban pei bylla.
3. Jinge ba phi shem, jingshem ba phi eh,
Ki tied mawshamok ha shkor ki jong nga
Dohnud ba-daitthah ka klang bad ka meh,
Ba dait ka masi, syntiew kha-ma-kha.
4. Ngam lah khlem du-riap ia ktien ki jong phi
Ban sngew ba phi don ha-pdeng jong ka thma;
Nga tip phi babe, ba-kla ka lynti
Ha-pdeng jingshongshit, ka jinglong samla.
5. Phi mut ba la biang, ba phi la dep pdiang
U lok ba i Mei ryngkat bad i Pa
Uba ma ki hi ia phi ki la ksiang
Ban shong ju-nom bhor bad phi b'roh shirta.
6. Mano bym ia-roh ia phi, khun tip sngi
Ba bat ka hu-kum, ki ktien jong i pa ?
Bainong kaba bha phi la khmih lynti
Hadien b'la aiti h'u lok shet kylla.
7. Keiñ noh ban iai bteng khana ka jong phi
Ba long kum um-mluh ba-jaw ha dien mong,
Shisien b'la ba-kla na sdang ka lynti
Bih bseiñ ba la ngam mano pat ban khlóng ?

8. U Blei u la buh ban iar u tyndai,
Ban im ka kyrteng ban sah ruh ka nam.
Ha phi ym don shuh u-ta u symbai
B'la shet uba ieid ka jait la iap tram.
9. Nga tip ba ha-poh mynsiem ka jong phi
Synshar ka lyng-a, na-mar la ba-kla;
La dum ka pyrtnei, la sep ruh ka sngi
Wat la phi dang bun ki sngi jingsngewbha.
10. Nga kwah te, kong leid. a-iu ba phin ong.
Ha-pdeng kat kane ka dum ka lyngngoh
Lada kaba lah, ia nga kaba long.
Dang don ka nu-sip kum wei ba kan thoh.
11. Nongbuh ba na jrong u tip kumno, 'sha.
I'u briew ban pyniaid lynti bakyllaiñ
H'u bym kot pyrkhat ka long ka sirka.
H'u briew uba stad. ka long u soh-waiñ.
12. Ngam lah pyrkhat slem ka-ei sha. kane -
Jingim ka jong phi ka ktah sat ia nga;
Ban tuid ki um-mat ryngkat jingbabe
Namar ka lynti ngi la kum ba-kla.
13. Ban da nga dang lah ban thung ki thapniang
Lyngba ki rai-eh. ngan tur ki rai-dam;
Sha phi ngan wan her. um-jer ngan pynbiang
Ban im ka kyrteng. ban sah ruh ka nam.
14. Shong suk, Ferdalyne, ha iing jong i mei.
Ngan her kut pyrtnei ban wad ia u khaw;
Jingsuk ngin nym shem hangne ha pyrtnei,
Kat-ba ngi dang sah ha-pdeng jong ka khlaw.

KA FERDALYNE

1. "Nga ruh na-duh ba nga tang shu iohi
Ia khmat ka jong phi, mynlah sngi U Blei;
Ka khlieh ka ban khia, ka shad samtawi-
Ngam tip ka jingsdang kan kut tip ha-ei.
2. "Ynda ngi iashem ka sien kaba bud,
Jaka ba ma nga, nga ap ia ki lok.
Khlem da poi pyrkhath. nga kum ioh synrud.
Kat-ba nga dang iaid shi-liang ka surok.
3. "Nangta nga pan map ba nga kum ba-kla.
Ha-pdeng jingkhapngiah. jingbun u nongleit;
Nga ruh ka 'hand bek,' tap-moh nga tan bha,
Pynban da ma phi, haba nga la peit.
4. "Kat-no nga sngew hieit, haba ym lah kiar;
Hynrei khmat sam rkhie ka mih pat na phi:
Dohnud ka jong nga ka shngaiñ ka dap miar.
Na-lor ka khu-blei, phi kloi ban ai kti.
5. "Ynda ngi la leit ban rung ha "dairi"
Sdang pur ki khana longiing. ka longsem,
Kat-no nga leh raiñ, haba phi kylli -
Sha-phang jong u lok. kat-no nga sngew rem.
6. "La dap ar snem tam ba nga sah marwei.
Ha-dien ba la ioh u-wei u khunlung;
Nga ieid, phi ia u, ma nga, ka kynthei,
Wat la nga hap kit, marwei nga hap khung.
7. "I mei bad i pa, ki la pynjuh hi
I'u briew jong ka briew ba kim da tip bha;
Da ktien kiba thiang, katno u jali,
Ban thok b'u dang dei samla ba-paka.

8. "Mynta nga hap khung ka pap shi rynieng.
Na-mar jingba-kla. i pa bad i mei;
Bad ka jingkyrduh ka wan man ka teng.
Na-mar jong i mei, hap kit hi marwei.
9. "Ia u khun nyngkong, doktor ki la ong,
'Lada ym shu sei. ka kmie kan duh ei.'
Tang ban lait ka iap, la rai katba long.
Wat la nga dang ap sa tang ia i-wei.
10. "Ngam nang pyrkhath shuh ia mon u Nongbuh,
Hynrei ka mynsiem ha nga pat ka khia;
Kumba long mynta, u lok um shong shuh,
Sha la ka trai-lok, u leit ban pyrsia.
11. "Teng teng nga pyrkhath ban shong noh marwei.
Haba kynmaw biang ki por ba la leit.
Nga dang tang u-wei, nga kwah khun kynthei.
Ha sngi long tymmen, ia nga ba kan peit.
12. "Hynrei mano keiñ, ia nga. ka iap-saw.
Yn don ba kwah peit u briew bashisha ?
Ngan hap ri khun-rei, lada jem ka daw.
Kumba la dep jia ha por ba mynshwa.
13. "Sa tang u Kynrad u ban i-syn-ei.
Ba nga donkam eh hangne ha jingim:
Lada un tynsat ha nga i kynthei.
Ngan klet ba-roh khoit, ki por kiba rim.
14. "Lada ngan kohnguh ki ktien ki jong phi.
Kan khie ka thma bah, ka snam ruh kan tuid;
Ia nga shi tyllup pyrthei kan kynshi,
Na-mar phim dei shuh u briew ba-laitluid.

15. "Kupar ka jong nga, i-mat shu kajuh,
Na-duh por mynshwa, ha-duh kat mynta;
Samla um ioh-i, ia nga um i-thuh
Lait mar 'second hand' ba thad 'rud nala'.
16. "Ia u 'riew-laitluid ym don ba i bang,
Wat la u phong sut, 'neck tie' u pyrkhiang;
U long soh-myndong, palat u soh-ngang,
Katba soh-adong tang peit la 'ithiang.
17. "Wat la phi ku-lar ia nga ban su-mar.
Naba phi sngew khlaiñ, ba-ksah ki tyrpeng,
Nga kloi ban set slung, khlem mih shuh sha-bar.
Ynda la duh noh bu-rom bad kyrteng.
18. "Hooïd, nga ruh de, nga ieïd hok ia phi,
Pa-lat ka Juliet ia u Romiïo;
Ym dei ba nga peit ka dur ne dikri
Kumba leh u klew ia ka 'per-tyrso.
19. "Nga ngeit ba phi lah ban ai khun kynthei.
Na-mar phi la tip buit-stad nong mynta,
I-mat kham pa-lat ma phi ia ki blei,
Ba buh ka long-khun, ba sei ka long-kha.
20. "To ai kat-ba long, wat tei pop ia nga,
Kit noh hi mynta, sha jngai khmat i mei;
Phin long keiñ u syiem, ma nga, ka hima,
Tangba phin pynïoh ia i khun kynthei."

KI SONNETS GROUP 'A'

1

Nang im ki Heh, nang iap ki Rit'

Ki khun ba-heh ba-haiñ, ba-biang ba-bit.
Kynjai mynta ki shong shuki a-ram;
Ki khun ba-duk ba-suk bad khun ba-rit.
Man thliew ophis ki shang ka thud wad kam.

Kum ki nong-ap kali ba-jngai lynti,
Ha-poh ba ther lap bah lap san, ka miet iong ngit;
Tang ban ioh bsuh ka khlieh ha-poh kali,
Ki kiew pynstet ban snoh na jynkhang iit.

Haba la biang ka kam ki khun sorkar.
La kdang ja lang ki 'riew khlem kam baroh;
Ma ki da MLG surok ki sar.
Ka biang ki-wei ha bhen tang ioh ban snoh.

Ki kam ba-heh, tulop ba shi khung pla.
Dei hi ban ioh ki khun iing lai mala.

2

Sangsot ki khun ba-duk

Ki khun ba-heh, kynrem ki khun ba-khraw.
Ban dap ka kpoh, kim ju donkam jaw syep,
Shu shong ha iing, ne mih tang ha phyllaw
La sieb sai-pan, khlem trei ki kam ki dep.

U Blei ia ki i-mat u thaw kyrpang,
Ynda ka Im bad u Adam ku-long.
Ki la mih noh na kper Eden kyntang,
Ha-dien ba ki la bam i`u soh Adong.

Ki khun ba-duk ki trud ka maw ka dieng,
Ia la ka kpoh thylli ban ioh pynkdang;
Ka miet ka iöng, ia u pyrthat, kim tieng,
Tang sngew ki hep ba-thngan ha iing ki kyang.
Ki khun ba-don khlem thngan, ruh ki bam ja.
Ki khun ba-duk ki thngan, kim ioh ia ka.

3

Nang iap u Rit

Katba nang jur ka jingialeh ki Rit
Pyrshah ki Heh, shi doh pyrshah shi snam,
Kum ki mrad khlaw ba thap ban iakhyrwit,
Nang jot nang pra, bad nang kham sniew ka kam.

Katba ha iew ha hat, ka die ka pet,
Ki dang shongshit; u nongbylla ba-pli.
Ban ioh bai sngi sh`u trai u her pynstet.
B`un ioh thied khaw la tang shi kyndup kti.

Ha-mar hangta la sngew ka sur khang iew;
Peisa ruh um pat ioh, dukan la khang;
U nongbylla da ka dohnud bajew.
Sh`la iing u phai thylli da um-mat kthang.

Katba nang thnam ka thma shi doh shi snam,
Katta nang iap u duk, bym ioh ka bam.

La biang tang im shimet

Ym don u-wei na-pdeng ki khun shynrang.
 Ba don pu-tit. bu-rom. jingnang jingstad.
 Ban plie ka lad ia ki-wei pat ban nang
 Ka wad shuki a-ram ban long kynrad.

Ñiar eh ban shem u-wei na shi hajar
 Ha-poh syrngiew ka bneng ba thiah ra-jai
 Ia la jingim u nud ban len. sajar
 Ban im kyrteng. pa-teng kiba la-shai.

Tang sah kyrteng pa-teng kyrteng la jong.
 Ha-pdeng ki kur ki jait. ki kha ki man:
 Ban im ka ri. bu-rom ban khie ra-song.
 U khein ka long kamram ki ban sa wan.

Shi-tom ban shem u briew ka Juk mynta.
 U ban lah thew rynteng ki Maw-bynna.

Ka khlein ki 'Riew-ieit-ri

"Ha sngew ! ha sngap ! Ko Khun Khasi Khara,"
 Ha man ki shnong ki Mait ki ia-kyrkait;
 "Ngin ieng khein duh. ia la jingim ngin pha.
 Ban im ma phi ryngkat ka kur ka jait."

"Ki 'Riew-ieid-ri ngi dei. ia phi ngi wer,
 Ban jied ia ngi, ki nongmihkhmat jong phi;
 Ia ka jingbieij. jingduk ba-roh ngin ther:
 Da jingduh-thiah jong ngi, kan im ka ri."

Kylleng d'u sbai rupa ki theh, ki khroh,
La tang san phew, shi khlieh ka la biang than;
Ka thong jong ki ka long jingjop ban ioh,
Ba ka kham tad khlieh briew, kham rem khlieh han.

Kine ki dei ki 'Riew-ieid-ri shisha,
Na-mar shuki, kin ther lut ia ki pla.

6

Ka dur paro, ki bniat suri

"Lada shisha phi ieid ia la ka ri,
Kum Tirot Sing, u Syiem hima Nongkhlaw,
Ne kum u Kiang Nongbah ba-iaap phasi,
Phi dei shisha ki briew ba-heh ba-khraw".

"Ngi wan mynta. sha phi ban ud ban nam;
Naba la dei ka por ban ia-aireng.
Ngin rat jynduh ka jingkhlem kam khlem jam.
Ba nongmihkhmat ba-rim ki la buh teng".

"Phi kwah thaw iing ? Ngin ai peisa no-kot;
Phi khriat myntlang ? Ngin ai kombor ba-syaid;
Phi sliang ? Shini ngin ai bad u ti-pot;
Lem bad ka kait, ka dud, khunlung ban sngaid".

"Ka tin-sop-iing, peisa ban thied sopti,
'Ngin ai ia phi, lada phi jied ia ngi".

Pynshongdor hi

Hato phi dei shisha ki 'Riew-ieid-ri' ?
 Ia long rynieng la jong ban shu ia-pein,
 Kumba die blang, die sniang, ne die masi,
 Khlem tip la dei ka shyieng ne dei ka khlein ?

Ki nongmihkhmat ba-donburom jong phi,
 Tang mar ia-jop, ki shong shuki artat;
 Ka khmut ka khmat jong ki phin nym ioh-i,
 Na-mar ia khlieh jong phi la dep thied tat.

Bad kum u 'Lur ba dih duma kin paw,
 Ynda la kham jan bha ki por ia-leh;
 Kin poi nyngkong ha man ki rong ki taw.
 Ban khring ia phi, da ka peisa kin theh.

Hato kim dei shisha ki 'Riew-ieid-ri.
 Ban ioh shuki, kin thong peisa ia phi ?

Ki im namar ka kpoh

Ki 'Riew-ieid-ri jong ngi ba shong shuki.
 Tang dap san snem ki ioh ka bam penshon;
 Tu-lop la jong ki ioh ban buh dor hi,
 Wat tang u-wei ban ia-pyrshah ym don.

Ki 'lei ryngkew, ki 'lei-synshar san snem,
 Tang ioh shuki, ki klet ia u paidbah;
 Ki pynlut por ban thaw ki iing ki sem
 Ia ba-ha-iing la jong ki pynriewspah.

Ki khun samla ka ri. kynthei, shynrang.
 Wat ki la ioh kyrdan, la biang dikri,
 Ki sah khlem kam, ka kpoh khlem ioh pynkdang,
 B'la trei hok than ki nongialam ka ri.

Kine ki dei kita ki nongialam,
 Ki stad pyrkhat - ia phi ban pynduh kam.

9

Jot ei namar jong phi

Katba dang khluid ha-pdeng ka jingialeh.
 Wat la shi iing shi sem, shi kur shi jait,
 Ha im ha iap ki pdam ka jingiabeh,
 'I'u kyrtong ngi. b'i bein bad ki kyntait.'

Hangno jingstad pyrkhat ba kat kata,
 Shi doh shi snam ban pra na-mar jong no ?
 Nang hun ka bam soh-phan mano, katba.
 Nang snoh tyrbit u thit pat de shano.

'Ki khlur ka ri', ba la ai nam ia ki.
 Tang biang lade, ki-wei ai kin mat iap;
 Ban skhem ban neh shi rta ha ka shuki,
 Kin kjit pynrnat umthiang na ksing u Ngap.

Ka nam kyrteng jong ki kan par kylleng
 Ba dei ma ki b'la bthat i'u Sohpetbneng.

Ha bym don shyntur shuh

Ha-pdeng ka jingialeh ki ar mamla,
Shi-tom ban ai ka rai mano ban jop;
Mano ba dei ? Bad `ei ba la ba-kla ?
Da sopti lieh ia la ka met ki sop.

Ju don ki thma ba bthei khlem dei ki daw ?
Ju don ba ju ia-khun khlem pher jingmut.
Ne khlem ki daw, lait noh tang ki mrad-khlaw,
Jingim la jong khlem riej ban ia-pynkut ?

Ia la ka ktien, horkit ban ia-pynphai.
Ha-pdeng ki ar mamla ba shu ia-peit;
Thylliej b`u Blei u buh la shu tyngkai;
Ha ki, ka Jingsarong ka shong syngngeit.

Ka ding ba-klang ban tem ia ka la eh.
Haba la dam shyntur, thylliej la teh.

GROUP 'B'

1

Jingieid ba-ïai kyrmen

Haba marwei ha kamra rit nga shong.
 Sha-phang jong phi haba nga dem puson;
 Nga kynmaw ieid kyntien ba phi la ong.
 "Ju-nom, dohnud jong nga ha phi ka don."

Ko 'Tiew-Larun, ba phuh kyrpang marwei.
 Ko Rngai, ba thiah lyngngai ki jingphohsniew;
 Ìa phi ban kheit - Ngam tip, shisha ba-lei -
 Naba hangne, nga blaw ban sah wei-briew.

Pyrthei ìa nga, ka long tang kum ka sla,
 Ba per ha lyer tang beh ka her arsut;
 Kumta 'jingieid' kan long kaba suda,
 Lada pyrthei jong nga mynta kan kut.

Ka jingkyrmen ba-rhem jong nga ìa phi,
 Ai kan nym kut tang ha i sla shithi.

2.

Ka jinglili, khlem don ma phi

Slem, ban ìai ap ìa jingwanpoi jong phi.
 Sew, ka byrjew, dohnud thiang kaba kthang.
 Slam, ka dait thah 'duh na ki kjat, ki kti,
 Syep kum u thah, ba lang ha samoi tlang.

Tang marwei hi, ha thwei, ieh ba ngan jngi,
 Phyllung ba-at, ìa nga kein ai kin tap,
 Katba phi pat ha ka-wei pat ka ri,
 Thik thik phi sngew, wat la jar jar phi sngap.

Lano te phi, ding ba byrngem lynter
 Ha-lor ka dpei sha-dem, ngin sliew pynmeh ?
 İathuh ĩa nga, hangno dara ngin sher,
 Ka tlang ba-kthang, sha jngai ngin ĩoh ban beh ?

Pyrthei ba khlem ma phi, ka long ĩa nga,
 Tang kum ka ruh thylli, khlem u moina.

3

Da ba-ryngkhat

Kumno kumto kumba ĩoh ĩuh tdong bseĩn,
 Shyllang para shyllang ngi ĩatyngkhuh ?
 Bad `duh nangto thylliej u sdang par khleiĩn.
 Bad nga bad phi ka sdang ka jingithuh ?

Myn sngi haba nga `i rymphai u shĩiuh
 Puri ba noh jong phi; mynmiet haba
 Ha-poh ka nep, ka khlieh ba syep nga bsuh,
 Dei `duh nangta, ka sdang ĩa nga ka jingruma.

İathuh ĩa nga, ko `Tiew-lili ba-thiang !
 Ba-lei ĩa phi, naduh nga tang i-thuh,
 Dik dik ban don hajan jong phi nga sliang,
 Kum u mĩaw-wa ba-khmied lyndang ka ruh ?

Ah! ko `jingieid; sha-dem jong nga ba-tied,
 Lano ka ĩew ? Ngan wan nyingkong ban thied.

Nga kwah ban tip

Ko lok, syndah dohnud ba-lung jong nga.
 Ha-pdeng um-saw ia phi nga hap ban kdup;
 Ryngkat kum thapbalieh ba-long ruma
 Khlem leh-rain briew. ngi kwang pa-dat lymbub.

Shipor ngi poi sha ri ka Rome donnam,
 Sha Gris ngi klat, tat shikhyllip ka khmat.
 Ban peit pyrman ki skut u pud u sam.
 Ba hyndai bah, ki khraw ka nam artat.

Te diar. ngi siang thapniang ba-ïar kum pliang.
 Sha la lynti - b'la thoh na jrong tyngkong;
 Ban lum ban lang, ban saiñ ka ngap um-thiang -
 Nga kmen ban sngew ba phi la rben ka kshong.

Ki ong, "ba phi la long." nga kwah ban tip;
 Ynda la 'i, nga tip - sharak ka lip".

Haba iohsngew

'Ei ubym khih, haba pyrthei ka kieh ?
 Haba ba-roh ba-roh ki iathapkti -
 Ba ia ka Thong nyngkong phi la ioh knieh
 Na kti ki 'rad-shynreh, ki pad-hati ?

Na myndang sdang ia phi ym don ba 'i,
 Naba ki ñiew u ñiut khu-rat phi long;
 Ki kren, khana, pha-wer kyllain ja-lbi.
 Ban ong ba-thiang sat eh tang 'I la jong'

Ki tang iöhsngew, top ba phi la iöh kiew
 Sha duh 'ñiuh khlieh ka kliar u syntai lum.
 Hangta 'i-mat ki sdang kyndit bynriew;
 Nga te, nga siaw, shyntur khlem lah ban kbum.

Ban iöhsngew hi ba phi la ih u soh,
 Nga wer ki lok, ryngkat u star ka khoh.

6

Haba ym thoh

Thrup ka dohnud ba thnam jong nga ka pait.
 Tang liak ia khmat khun-swet jong phi nga 'i;
 Ba-lei kum ia phi, te, nga la kyntait.
 Sha-wei ban peit, ban kheit i'u 'Tiew-lili ?

Halor u lum syntai-masi ba-pliah,
 Myn ha kato ka sngi bym don ba 'i.
 Thik, lada ngam bakla, ka sngi pamtiah.
 Tang ar ngi shong, tang ar - bad nga bad phi.

Nga la iöhi ia ka dohnud jong phi,
 Ba i'u klongsnam ba-khluid kum 'pu tharo,
 Nga la dep tba; shuwa ba phin pyni,
 Ha nga pyrthei ba-khraw haduh katto.

Pynban u 'sai tyllai u shu dkut hi,
 Ha khmih ! ha suiñ ka per ka kotkudi.

Madan ki lum

Suk eh, ma phi ko Lasubon iewbih,
 Katba phi dang shylluit, dang kyan rynieng,
 Ki sngi ki ïai tyllun, ïai sep, ïai mih,
 Ha kut phyllaw i mei marwei phi ieng.

Ym don ma-khón ne ngap ban kham lah thiang,
 Ne syrwa syiar ba-stem ban kham lah sboh;
 Ym don dur khlur ba lah ban ïapynbiang,
 Katba bad phi dang snoh syntiew u soh.

Nang phuh nang iew, bad to, nang kham bhabriew -
 Kham na kynjang, kum mombati ba-thang;
 To ieng, to meh khnang ban ïohi ki briew,
 Ba ïai tare syntiew, u soh ba-bang.

Ban 'i ïa phi, kumto marwei ban sah,
 Nga sngew madan ki lum, at top ki wah.

La slem slem bah

La slem slem bah, na-duh ba ngi ïa-khlad,
 Hajan i 'lawlynnong harud i wah;
 Ha-mar ba-tied hynriew baje ar-tat,
 Shuwa ban kiew u lyput, sa-hit ban kah.

Phi ruh la khmat ba-dum phi lngaid kynsan,
 Na khmat jong nga kumba rah 'suid tynjang;
 Bun sien ki jingpyrkhat ïa nga ki ban,
 Ban 'i ïa ki lynti ba ngi ju shang.

Shano mynta ? Shano shisha phi don ?
 Sa shisien pat nga kwah ban iöhi biang;
 Kumno ki ngab ? La beit u shñiuh ba-khron,
 Ba la kynthah siang khluid bad ka umphniang ?

Mynta nga tip, ia nga, sa tang u dpei,
 Ba ngan kylli ia phi, phi don ha-ei.

9

Phi jah sha-ei ?

Haba ka khmat sam rkhië jong phi ka puh,
 Haba tyngkhat ia phi, la ha lynti ba iaid,
 Ne, ha-poh iëw ba siew, nga iakynduh,
 Da lei lei ruh ban peit ia phi ngam thait.

Bun sien bun wat nga ju peit khai ia phi,
 Ba phi leh rain ban phai pyrshah ka khmat,
 Kumba mynrain ban peit ia ka mei 'ngi.
 Namar ka jingphalang kaba pa-lat.

Tang khmat jong nga, ngaiñ ka khap-rip sha wei,
 Ka miet ba-phieng hangta kyrüup ka iëng;
 Ngam lah ban khih, ngam lah iöhi ei ei,
 Ngut nut ki paw, sa tang ki mawsiang bneng.

Ka iit-khmih-khmat ba sdien ha khlich pa-long,
 Na-dien jong ka, 'i-mat la khoh ka rong.

Ki sngi ba la lah, katno keiñ ki ktah

Wat nym tharai sa-tia ba nga la klet
 ĩa ki jynai jong phi ĩa nga mynshwa;
 Bad wat pyrkhat ĩa ki ba nga la bret.
 Tangba ĩa phi nga la ieh noh mynta.

Thiang bad kham thiang, ynda la blad jingmad.
 Ha-dien bun ki sa-moi ba phi, na nga.
 Slem bad slem bah, ha-dien ba ngi ĩa-khlad.
 Ha-lor ki daw, ba paw ki snur rupa.

A! kordit sat ia nga, haba mynta;
 Ka sngi ba-syaid, ka ding ba pait thylliej
 Ki la lip noh: shano ka khmat samla,
 Shisien ĩa nga b'la wan ban pynshohbieij ?

Nga kwah, lada ka lah, sa shi kylla,
 Ban jngi bad phi ha thwei ki sngi samla.

GROUP 'C'

1

Shano ka Sotti Juk ?

Lano u Hynñiew Trep. u paid Khasi,
 Sha Juk ka A-ïom Ksiar un ïoh rung biang ?
 Mano ïa ngi ban prat, ban lam lynti.
 Ban ïoh mad biang ka Sotti Juk ba-thiang ?

Na-pdeng ki Tmaiñ Kynrem ba don mynta.
 I don shynrang ïa ngi ban bah ban kit ?
 Hato don ki Moses bad ki Joshua.
 Ia ngi ban len lade ban shah jingit ?

U dap Shynrang, katkum Hu-kum nyngkong.
 Un ïeng Rangbah, Ia u ryndang ban shah;
 U Pud u Sam b'un sah, kumba u long —
 Ka Ri kan lait ka sah khyllung khynnah.

Hato ngin jah rngai noh sha-poh sa-ngam.
 Tang ba ym don khla-wait ban kieng waitlam ?

Ka Ri khlem Nongĭalam

Ym don u Ju-mai bah ba kham rah rngiew
 Ban pynkylla ka dur u pud u sam;
 Ym don ka khlam ba bam jingim ki briew,
 Pa-lat ka Jaitbynriew - khlem nongĭalam.

Ki Jaitbynriew ba-khraw ha ka pyrthei,
 Tang shiteng por ki jah jynduh jyndam;
 Ia spah rongphong, kam poh, ki mane blei,
 Ki im laitlan, lutphut, khlem nongĭalam.

Ka Jaitbynriew Khasi Khara jong ngi.
 Mynta ka sah khun-swet ha ka Lyngngoh;
 Sa tang ki Khwan shimet, Nongĭa-khaïi,
 Para Khasi ki shet, shuki ban ioh.

Shano ka Ri, ka Jaitbynriew kin poi,
 Ha b'la jy llei sa tang ki Khwan myntoi ?

Ki Mawnam ka Ri

Ki khla-ka-wait, ki khla-ka-stieh jong ngi,
 Kim duna shuh ki kynrem reng-ïaleh
 Ban mih ma-dan. ki bor ban ïa-pyni.
 Khu-snam lahduh pyrthei ba ka ïa-beh.

Wat la ngi long ka jaitbynriew ba tang
 Shi troh; tang kum i-wei i khaw symboh.
 La mih kyrhai ki khun ba dap shynrang
 Kum ki Hitler, pyrthei ki pynlyngngoh.

Ka nam jong ki. ïa ngi ka jingsarong.
 Sha duh kliar lum, syntai Himalaya:
 Kan kiew artet, kyrteng kan ïeng rasong.
 Ban long kynrad. ka Ri ki kñi ki kpa.

Namar phi ïap, ban im ka ri ki kpa.
 Mawnam kin ïeng, ïa phi, ki Mawbyinna.

Ki hok tynrai ki nongĭalam

Ban long ki nongĭalam ka Ri, donkam
 Ki briew ki bym kwah jingai nam ki-wei;
 Kiba ka spah kam lah ban teh la-kam,
 la kam awria, bam sap ban mane blei.

Donkam ban don mynsiem jingĭa-tip lem,
 Shuwa ban trei, ne shwa ban leh ei ei;
 Lynti ba-dei kam wan rah jingsngew rem.
 Ka pynsuh kpoh kylla i`u ksuid u khrei.

Ki briew ba ap tang jingpynroh ki briew
 Ban ioh pynhieng u khmut, pyn-at sha-dem;
 ĩa ki kam slem ka por ban jem ka rngiew,
 Kliar lum ka nam. kyrteng kim lah ban shem.

Ki briew ba nud ban ĩap, ban im ki-wei,
 Kita hi kein, ki Nongĭalam ki dei.

Ki mraw Jingiabishni

Na-mar ka jingbunkam ka kam shakri.
 Wat tang shi kyntien kwai, ngim don por shuh;
 Ban shong pyrkhath ia la jong ka ri.
 Kaba burom jong ka. ha tmier ka buh.

Ka sur ba shla ka par na lum sha them,
 Ban khot ki 'rang, ban lum ki 'theisotti;
 Sa-jar ban im, ban tur ka ding ba-rhem.
 Da la ka snam ban pjiar na-mar ka ri.

Sep ei ba-roh ka duitara ba rwai,
 Ba-roh ki sur ba iam ka sharati;
 Sep ei ba-roh ka syep ki kpa hyndai,
 Kiba la theh ka snam namar jong ngi.

Ngi long ki mraw ha la ka jong ka ri,
 Jingiabishni ia ngi ka teh kynjri.

Shano ka snam kñi ki kpa ?

Kane ka Ri umsnam ki kñi ki kpa-
 Ka dei mynta ka Ri kyni jong ngi;
 Na-mar ka Spah shi met ka shat thaba.
 Ban peit ngim lah, ìa la ka Hok ngim 'i.

Nangne, hyndai, na lor ki lum ba-jrong.
 Ki kpa jong ngi ki sieh pynieng lama;
 Ka kam jong ki ban jop hima ka long,
 Ia la ka Ri tylli ban ieng iada.

Ka snam jong ki shano mynta ka tuid ?
 Ko 'rang ki khyndai-bah-ryntieh, iathuh !
 Hato sha thor Surma la kit wahduid ?
 'Ne, ngim iöhi, ka lang tylli hajuh ?

Kyndit bynriew ko khun u Hynñiewtrep.
 Shuwa ban dum - ki sngi ba-rim kin sep.

Dang dei ka Ri jong ngi ?

Hato kane kam dei ka ri jong ngi,
 Ka ri um-snam ki kñi ki kpa hyndai ?
 Ym dei hangne ãa la jingim ki pli,
 Ki ãap lade ban im kiba la-shai ?

Kam dei kane ka ri Mawshyieng Mawbah,
 Ba phur ba siang, lawbei ba ap Ja-pha ?
 Hangne ym dei ka tangmuri ba-pah,
 D'u thning pa-thaw ka ring ki Mawbynna ?

Mynta nga 'i long trai u khyllah sngi,
 Kylla mynder u khun Khasi Khara;
 Nongdie jalbi u tei ki ãing paki,
 Ha ri jong ngi, ki ãeng kum Mawbynna.

Dang don hok mo ãa ngi ban khih mynta.
 Pyrshah u trai ki ãing laiphew mala ?

To ieng Samla ka Ri

To ieng ba-roh. samla shynrang, kynthei
 Sha madan thma to mih mynta ban tur;
 Ka por kam ap, pali jong phi la dei,
 ĩa Jaitbynriew, thymmai ba phin saiñ dur.

Ym don briew shuh ban kieng atiar mynta
 Ban dang im sngi ĩa ka La-wei jong ngi;
 Lymda phi ieng rangbah phi, ki samla,
 Ka Jaitbynriew Khasi la kut ka sngi.

Ki nongmihkhmat b'la smai kum nongĭalam.
 Ba-roh ki la matlah haba ĩoh-i;
 B'la kdang than eh, ha-lor shuki a-ram.
 Ki klet ban ker kynroh. ka Ri jong ngi.

To ieng samla. la dei ka por ĩa phi.
 Ban shong shuki, kum Nongĭalam ka Ri.

Ka 'Lei Synshar ka ap ïa phi

Ka long ka jingsarong ba-khraw ïa phi,
 Wat la ngi rit ka Jait, ngi khraw ja-bieng;
 Kyrhai don ki M.A., ki P.hd.
 Ba pyniphieng ka ri kum Simpyllieng.

Pa-huh ki M.Sc., ki M.C.S.,
 Ha man ki dong ba-pher ka Ri jong ngi;
 Ki enjinier ba-stad, ki I.A.S.,
 La ki kynthei, shynrang ka Ri khasi.

Haba shu peit bad khmih hi ïa ki reng,
 ïa ki-wei pat 'i-mat phi la kham tam;
 Ba-lei pat keiñ phim lah ban paw kyrteng
 ïa la ka jong ka Ri kum Nongïalam ?

Ka 'Lei Synshar ka ap sa tang ïa phi.
 Ban kit lyngkor, kum Nongïalam ka Ri.

Ka Thong jong ngi

Mano ban thiew pynkhuid ïa u `bat sniew
U heh u san. u plung ha la ka sngi ?
Lyngkha ba-ïar ka kylla khlaw khlem briew,
Kat-ba jynthung u shah kyllaiñ jyrmi.

Ban ong, `Ap shwa, ngin sa leh pat la-shai.
Ynda la wan. kham bun ki lok ïa-wer`;
Nga tieng jynthung un rit. nangta un swai.
Jyrmi un ïeng ban long u dieng ker kper.

Wat la tang khyndiat khlieh ngi kieng a-tiar.
Sha poh pyntha ba-ïar ngin thew ban leit.
Kam pher wat la ngi dang duna i-ktiar.
Nang sdang ka trei, sha phrang khlem jingkhaw-eit.

U ñiut u ñier ngin prat, na-phang ngin mait.
Khlem pat ïoh-i u `kba`, ngin nym shong thait.

Ki'thei bhabriew, kyrdan ki kiew

Wat la ngi la dep don ha khmat u lain
 Nyngkong ban ïa ki-wei: wat la, la slem
 Ba ngi la ap haban da par tyrsain.
 Na-duh thied-khmat ha-duh ki ksai doh jem.

Ki Bor Sorkar ba-stad. bad nongthung kam
 Ka ri jong ngi. ïa u 'Number' nyngkong
 Kim shah ba un leit rung lamwir lamtham
 Sha ki bym dei ki briew. ki lok la jong.

Ki kham pyrkhat ïa ki kong 'thei stem-khmat.
 Ba nang breiñ khaw jadu sa-hep shynrang;
 Tang shu pynkhih. ka shalyntem ka shad.
 Kong 'thei ki kiew. shynrang ki thiah lyndang.

Sep ei ki'rang-ap-laiñ. kyrshan syngkai.
 Ban kiew kyrdan. lynti ka dang sha jngai.

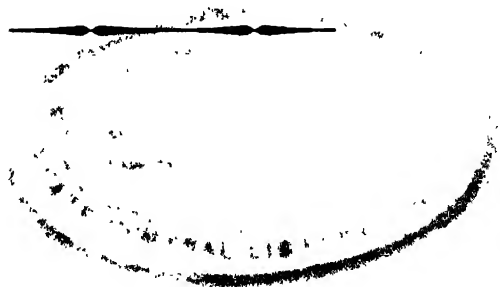
Ki Nongsaiñ dur, jylla jong ngi

Ba-roh ba-roh, kynthei, khynnah, tymmen,
 Ba-roh ki rwai ïa-roh ïa ki Rangbah.
 Nongsain Mu-luk, da ka dohnud ba-kmen;
 "Nongpynñoh 'State' ïa ki", kyrteng ka sah.

Ha u Paid bhur, bym tip ka duh ka dang,
 Un ther, bom shnong ïa ki nongrwai kynthoh;
 Lada ka nam 'ki Nongsaiñ dur ba-nang'
 Kam mih na ki, sur syiang ka jingïa-roh.

Phewse ! kordit ïa ka pa-teng jong ngi,
 Ba 'Nongsaiñ dur ka Ri' ki la ba-kla:
 Ki pdiang ïa ka jylla khlem ki sa-khi,
 Da ki Maw-pud, ban long ka stieh ïa-da.

Na-mar jingbieij pa-lat ïa ka shuki,
 Ki paw kyrteng pynban, 'ki khlur ka Ri.'

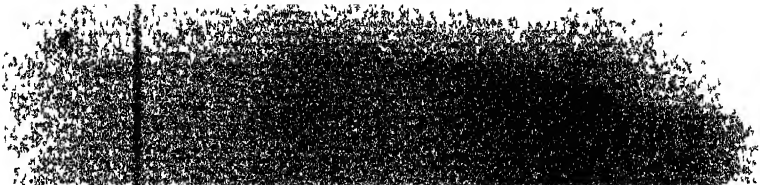
A Sonnet

A Tribute to (Late) Rev.Fr.C.Attard

Mano ia me ban poi pyrkhat rangbah
Na-pdeng hajar ki shi-pai thma ba shlur?
Mano ba nud ban tur ki law kynjah,
Lyngba sa-ngam, ban lam lynti i'u khlur

Na ri dohlich, ba khat-ar snem lynti
Sha ri doh iong, ba dang long syiem ka bieç;
Na shnong Malta, sha duh ka shnong Marbi,
Shane me wan ban bet symbai ' jingieid'.

Ka ding ba klang saw reng ha khmat ka ieng
Ban khang lynti ia me sha ri jong ngi;
Mynsiem shynrang ka thung u Maw-kyrteng,
Na-mar jong ngi, mem rieç ban iap ia-pli
Sah kein ka Nam, kyrteng ka shnong Marbi'
Na-mar u'khlur ka ri Khasi Sepngi.

la kane ka kot lah ban ioh na kine ki du-kan harum :-

- 1. Ka Khasi Book Stall, Synod Complex, Motphran
Shillong**
- 2. ka Shillong Cooperative and Marketing Society
LTD, Shillong - Iewduh**

Rs 30/-